

Temel Popülist Parametreler Işığında Bülent Ecevit'in Popülizmi: Ortanın Solu*

Sema SERTKAYA**

Cumhur ASLAN***

ÖZ

Türk siyasal yaşamında popülist söylemlere en çok başvuran siyasal aktörlerden biri Bülent Ecevit olmuştur. Ecevit, 1970'lerdeki *Ortanın Solu* anlayışı ile sol popülist anlayışını ortaya koyarak devletçi bir çizgide yer alan Cumhuriyet Halk Partisini (CHP) toplumcu ve halkçı bir söyleme kavuşturmuştur. Ecevit'in halkçı/popülist siyaset anlayışı "Halkçı Ecevit", "Karaoğlan" gibi isimlerle tanımlanmasını sağlamıştır. Bu çalışmanın amacı Ecevit'in *Ortanın Solu* anlayışındaki siyasal söylemlerinde yer alan popülizmin Kemalist, laik, sol kodlarını ve sağ, muhafazakâr, milliyetçi kodlarını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada ilk olarak Mudde ve Kaltwasser'in *halk, seçkinler ve genel irade* parametrelerinden faydalanılarak Ecevit'in temel popülist çerçevesi çizilmiştir. Ardından sol popülizmin *eşitlik, adalet ve özgürlük* bileşenleri göz önünde bulundurularak Ecevit popülizminin *Kemalist, laik, sol* varyasyonu ve son olarak sağ popülizmin *din, tarih, milliyetçilik* ilkeleri doğrultusunda sağ, muhafazakâr, milliyetçi yönleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu amaçla ilintili olarak çalışmanın örnekleme doğrultusunda Ecevit'in 1960 ve 1980 yılları arasındaki demeçleri eleştirel söylem analizi tekniği kullanılarak gözden geçirilmiştir. Bu çalışmada Bülent Ecevit popülizminin temel uğrak noktaları ele alınıp değerlendirilmiş ve popülist sol anlayışın önemli örneklerinden biri olarak Ecevit popülizminin Türk siyasal deneyimi açısından özgül bir yol olarak dikkatle incelenmesi gerektiği çalışmanın temel tezi olarak ileri sürülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Popülizm, Sağ Popülizm, Sol Popülizm, Bülent Ecevit, Ortanın Solu.

Başvuru / Kabul: 13 Haziran 2024 / 17 Ekim 2024

Atıf: Sertkaya, S., Aslan, C. (2024). Temel Popülist Parametreler Işığında Bülent Ecevit'in Popülizmi: Ortanın Solu, *İmgelem*, 15, 115-148.

Bülent Ecevit's Populism in the Light of Basic Populist Parameters: Left-Of-Center

ABSTRACT

Bülent Ecevit has been one of the political actors who most frequently referred to populist discourses in Turkish political life. Ecevit brought the Republican People's Party (CHP), which was in a statist line, to a socialist and populist discourse by revealing his left populist understanding with his *Left of Centre* understanding in the 1970s. Ecevit's populist understanding of politics led him to be labelled with names such as 'Populist Ecevit' and 'Karaoğlan'. The aim of this study is to reveal both Kemalist, secular, left, right, conservative and nationalist codes

*Bu araştırma makalesinin verileri anket veya mülakat teknikleri kullanılarak elde edilmediğinden etik kurul izni gerekmemiştir. / In this research article, ethics committee permission was not required as the data were not obtained using survey or interview techniques.

** Doktora Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Çanakkale/Türkiye. E-posta: sema_yetik@hotmail.com, ORCID Numarası: [0000-0002-5594-9446](https://orcid.org/0000-0002-5594-9446), ROR ID: <https://ror.org/05rsv8p09>

***Prof., Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Çanakkale/Türkiye. E-posta: cumhur.aslan@gmail.com, ORCID Numarası: [0009-0006-7576-6657](https://orcid.org/0009-0006-7576-6657), ROR ID: <https://ror.org/05rsv8p09>

of populism in Ecevit's political discourses in his understanding of *Left-of-Center*. For this purpose, the study firstly draws Ecevit's basic populist framework by utilising Mudde and Kaltwasser's parameters of *people, elites* and *general will*. Then, considering the *equality, justice* and *freedom* components of left populism; the *Kemalist, secular, left* variation of Ecevit's populism; and finally the *right, conservative, nationalist* aspects of right populism in line with the principles of *religion, history* and *nationalism* were tried to be revealed. According to this purpose, Ecevit's speeches between 1960 and 1980 were reviewed by using critical discourse analysis technique. In this study, the main points of Bülent Ecevit's populism are discussed and evaluated and it is argued as the main thesis of the study that Ecevit's populism, as one of the important examples of populist leftism, should be carefully analysed as a specific path in terms of Turkish political experience.

Keywords: Populism, Right Populism, Left Populism, Bülent Ecevit, Left-of-Center.

Received / Accepted: 13 June 2024 / 17 October 2024

GİRİŞ

Türk ve dünya siyasetinde sıkça duyduğumuz popülizm, siyasal ve sosyal alanda önemi gittikçe artan bir kavramdır. Siyaset bilimi literatürü incelendiğinde görülmektedir ki popülizm birçok coğrafi bölge ve tarihsel zamanda ortaya çıkmıştır. Bu zamansal ve mekânsal farklılaşmaya karşın literatürde popülizmi açıklayan net ve tek bir tanım bulunmamaktadır. Bu durum popülizm nedir sorusu karşısında birden fazla yanıtın oluşmasına yol açmıştır.

Popülizme dair ilk tarihsel örnekler 19. yüzyılda Rusya'daki *narodnichestvo* hareketi ve aynı tarihlerde ABD'de görülen *Halkın Partisi* hareketleridir. 20. yüzyılda ise popülizm Latin Amerika'da Getulio Vargas ve Juan Domingo Peron örnekleri ile varlık kazanırken 1980'li yıllardan sonra özellikle Avrupa'daki siyasal gelişmelerin ve oluşumların açıklanmasında kullanılan kilit bir kavram olmuştur.

Türk siyasal tarihi incelendiğinde de popülizm kavramının oldukça uzun bir geçmişe sahip olduğu dikkat çekse de özellikle 1946 yılında Demokrat Parti'nin (DP) kurulmasından sonra siyasal alanda güçlendiği görülmektedir. Bu tarihten günümüze dek varlığını koruyan popülizm farklı siyasal partiler ve ideolojilerde farklı iz düşümlere sahip olmuştur.

Bu çalışmanın amacı 1960-1980 arasındaki dönemde Bülent Ecevit'in izlemiş olduğu *Ortanın Solu* (Ecevit 1974) anlayışında görünürlük kazanan popülizminin temel özelliklerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda Cas Mudde ve Cristobal Rovira Kaltwasser'in (2019: 20-30) kuramsal çerçevesinden hareketle Ecevit'in popülist yaklaşımı ortaya konulacaktır. Bu çalışmada Ecevit'in popülizminin hem sol popülist parametreler hem de sağ popülist parametreler içerdiği tezi ileri sürülecektir.

Tarihsel Olarak Popülizm

Sosyal ve siyasal alanda sıkça duyduğumuz popülizm kavramı günümüzde gittikçe görünürlük kazanmaktadır. Popülizm her ne kadar güncel bir kavram olarak karşımıza çıksa da kökleri 19. yüzyıla kadar uzanan bir geçmişe sahiptir. Bu tarihten itibaren farklı kültürlerde ve farklı

dönemlerde etkili olan popülist oluşumlar kendine özgü iç dinamiklere sahip olmuştur. Bu nedenle popülizmin açıklanabilmesi ve anlaşılabilir olması adına kısa bir tarihsel arka plan sunmak önem teşkil etmektedir.

Popülizmin tarihsel dönemi üç kuşaktan oluşmaktadır. 19. yüzyılda Rusya'daki *Narodniki* hareketi ve Amerika'daki *Halkın Partisi* erken popülizmin örnekleri olarak kabul edilmektedir (Moffit 2020: 31). Rus popülizmi, halk anlamına gelen “narod” sözcüğünden türetilen *Narodnik* veya Rusça ismiyle *Narodnichestvo* olarak bilinmektedir (Toprak 2013: 25). 1870 ve 1880'li yıllarda Rusya'da entelektüellerin öncülüğünde gelişen Rus popülizmi, “halka inmek” şeklinde formüle edilmiş ve toplumsal değişimin köylülerden geleceği inancını benimsemiştir (Rosanvallon 2020: 15). Erken dönem popülizmin ikinci örneği ise Amerika'da kendilerine Latince “halk” anlamına gelen *populus* kelimesinden türetilen “popülistler” adını veren *Halkın Partisi* hareketidir (Moffit 2020: 31). 1890'lı yıllarda *People's Party* (Halk Partisi), borçlu oldukları demiryolları ve bankalara karşı küçük çiftçileri harekete geçirerek kısa süreli bir başarı elde etmiştir (Rosanvallon 2020: 15). Bu bağlamda popülizmin ilk tarihsel örneklerinin ikisinin de toplumsal tabanının ve inşa ettiği halkın köylülerden oluştuğu görülmektedir.

Popülizmin ikinci kuşağı olarak kabul edilen örnekleri ise 1930 ve 1960'lı yıllarda ABD ve Kanada bölgesinde görülmüş olsa da bu dönemde Latin Amerika'da Vargas (Brezilya) ve Peron (Arjantin) ön plana çıkan popülist liderler olmuştur (Sözen 2017: 8). İthal ikameci sanayileşme stratejisi ile birlikte düşünülen ikinci dönem popülizminin (Uslu 2023: 395) liderleri, “işçi sınıfı”na değil “halk”a yönelik bir siyasi dil inşa ederek başkan olmuşlardır (Mudde ve Kaltwasser 2019: 42). Ekonomi temelli bir yapıya sahip olan Latin Amerika popülizminin hedefi milli ekonomik bağımsızlık, yarı-feodal yapıların ortadan kaldırılması ve toplumsal adaletin sağlanması (Taggart 2004: 76) olmuş ve popülizmin “*ithal ikameci sanayileşme ve başta patronaj olmak üzere yeniden dağıtımcı teknikler ve geri kalmış dünyada modernleşmenin problemleri ile yakından alakalı görülmesi*” bu dönemin mirası olmuştur (Baykan 2019: 13-14).

1980'li yıllar ise popülizm dalgasının üçüncü kuşağı olarak kabul edilmektedir. Bu dönemin öne çıkan en önemli özelliği ise 1980 sonrasında kapitalizmin neoliberal politikalar çerçevesinde yapılanması ve bu yapılanma sonrası oluşan uygulamaların popülist olduğu iddia edilen yönetimler tarafından uygulanması olmuştur. Ayrıca bu gelişmeler popülizm ile ekonomik model arasındaki ilişkinin sorgulanmasına ve kavramın siyasi bir olgu olduğu düşüncesine ulaşılmasına neden olmuştur (Uslu 2023: 396). 1980'li yıllardan itibaren siyasi

ideolojiler bağlamında gelişen popülizm, bölgesel farklılıklara sahip olsa da sol ve sağ popülizm hareketleri çerçevesinde şekillenmiştir (Sözen 2017: 9). Bu bağlamda popülizmin güncel kullanımları siyasal yelpazenin farklı noktalarında bulunan siyasal parti, lider ve oluşumları tek bir çatı altında toplamaktadır. Mudde ve Kaltwasser (2019: 11)'in de altını çizdiği gibi popülizm “Latin Amerika’da solcu başkanları, Avrupa’da sağda yükselişe geçen partileri ve Birleşik Devletlerde ise hem solcu hem de sağcı başkanları tanımlamak için kullanılmaktadır.”

Tartışmalı Bir Kavram Olarak Popülizm

19. yüzyılda ilk örnekleri ile karşımıza çıkan popülizm kavramı bu tarihten itibaren farklı partiler, liderler ve hareketlerle bütünleşerek günümüze dek ulaşmıştır. Bu zamansal ve mekânsal çeşitlilik popülizm kavramının açıklanmasını ve sınırlarının net bir şekilde çizilmesini de zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla alan yazındaki popülizm nedir, kimler popülist lider olarak kabul edilmektedir ya da hangi hareketler popülist olarak kabul edilmektedir vb. gibi sorulara içkin net cevaplar bulunmamaktadır. Popülizm kavramının tanımsal zorluğunu ortadan kaldırmak amacıyla 19-21 Mayıs 1967’de *London School of Economics and Political Science*’da bir konferans düzenlenmiş olsa da bu konferans amacına ulaşamamış ve popülizm kavramı belirsizliğini idame ettirmiştir (Toprak 2013: 27). Her ne kadar siyaset bilimci Ivan Krastev içinde bulunduğumuz dönemi “*Popülizm Çağı*” olarak kabul etse de bu tanımsal belirsizlik varlığını korumaktadır ve siyasal aktörlerin popülist olarak tanımlanmasını sağlayacak bir popülizm teorisi bulunmamaktadır (Müller 2019: 14).

Popülizm kavramı tarihsel bağlamda incelendiğinde belirli bir tarihsel zamanla ve coğrafi konumla sınırlandırılmadığı görülmektedir. Bu durum popülizmin varlık kazandığı toplumsal koşullar ve dönemler bağlamında incelenmesini de bir anlamda zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla tanımsal zorluk popülizme içkin en temel sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Popülizm alanındaki çalışmalar incelendiğinde ön plana çıkan temel yargı uzmanların kavramın tanımı üzerine fikir birliğine varamayacakları yönündedir ki bu kanı popülizm kavramına zarar vermektedir. Her ne kadar araştırmacılar kavram üzerinde tanımsal bir uzlaşmaya sahip olmasa da tüm tanımlar “halk” ve “elitler” arasındaki temel ayrım ekseninde şekillenmektedir (Moffit 2020: 23). Dolayısıyla halk ve seçkin dikotomisi popülizmin kilit kavramlarıdır. Ancak bir siyasal aktörün popülist olarak tanımlanmasının en önemli koşullarından biri *seçkinlere dair eleştirel tutum* takınmaları olsa da bu tek başına yeterli bir kriter değildir (Müller 2019: 15). Bu durumda mevcut düzeni eleştiren her siyasi liderin popülist olarak tanımlanması gerekmektedir ki bu da akla yatkın bir tutum değildir.

Müller (2019: 15)'e göre seçkin karşıtlığının yanı sıra popülistler *çoğulculuk karşıtı*dırlar ve yalnızca kendilerinin halkı temsil ettiğini savunmaktadırlar. Örneğin Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın bir konuşmasında “Biz halkız. Siz kimsiniz?” söyleminde dışlayıcı bir temsil vurgusu ön plana çıkmaktadır. Çoğulculuk, toplumun farklı fikirlere ve farklı çıkarlara sahip olan çeşitli toplumsal gruplardan oluştuğu fikrine dayanmaktadır. Dolayısıyla çoğulculuk hem popülizmin hem de seçkinciliğin karşıtı olan temel kavramdır (Mudde ve Kaltwasser 2019: 18-19). Bu bağlamda popülizme içkin önemli kriterlerden biri popülistlerin, popülist partileri desteklemeyen kimselerin erdemli ve ahlaklı olarak tanımlanan halkın bir üyesi olarak kabul etmemeleri ve “Biz %99’uz” değil, “Biz %100” demeleridir (Müller 2019: 15). Burada vurgulanmak istenen popülist liderlerin halkı homojen, saf ve bütün bir parça olarak görmeleridir. Onlara göre halk erdemlidir ve halkın yanılma ihtimali yoktur. Popülist partileri desteklemeyen kesimler ise yanılmış, sapmış kişiler olarak tanımlanmakta ve ari halk tasavvurunun dışında bırakılmaktadırlar. Bu sayede popülist liderler gerçek, bozulmamış, saf halkı yani %100'lük kesimin temsilcisi olarak kendilerini konumlandırmaktadırlar. Daha öz bir ifadeyle popülist partileri ve liderleri desteklemeyen kesimler gerçek halkın bir üyesi olarak kabul edilmemektedirler. Müller (2019: 16)'e göre ayrımcı bir kimlik siyaseti örneği olarak kabul edilebilecek bu bakış açısı demokrasi için de bir tehdit oluşturmaktadır.

Popülizm alanında önemli çalışmaları olan Ernesto Laclau ve Chantal Mouffe ise popülizme içkin bu pejoratif bakış açısının karşısında yer almaktadırlar. Onlar popülizmi daha özde sol popülizmi demokrasinin yeniden inşa edilmesi için bir fırsat olarak görmektedirler. “Popülist moment” vurgusunu yapan Mouffe (2019: 24)'ye göre neoliberal hegemonya demokrasinin temelini oluşturan eşitlik ve halk egemenliği kavramlarının zedelenmesine yol açarak post-demokrasi denilen durumun yaşanmasına neden olmuştur. Neoliberal dönemde çatışma alanı genişlemiş ve neoliberal politikalardan etkilenen insan sayısı ve yapısı değişmiştir. Bu durum sol ideoloji için uygulanacak etkili politikalar ile kendini daha önce solda görmeyen seçmenler için alternatif bir konuma gelmek için bir fırsat sunmaktadır. Ancak bu gelişme de çok daha farklı ve heterojen taleplerin oluşmasına yol açacaktır (Mouffe 2019: 70). Bu noktada eşdeğerlik zinciri kavramı devreye girmektedir. Mouffe (2019: 72) eşdeğerlik zincirinin indirgemeci bir tutumla halkın, tüm farklılıkların ortadan kaldırılarak homojen ve tek tip özne olarak görülmediğinin altını çizmektedir. Aksine eşdeğerlik zincirini, gruba ilişkin temel farklılıkların sürdürülmesine olanak tanıyacak şekilde çeşitli talepler arasında eşdeğerliliğin inşa edildiği bir eklemlenme süreci olarak tanımlamaktadır. Laclau (2017:92)'ya

göre halkın istek, arzu, beklenti ve ihtiyaçlarının kurumsal sistem tarafından giderilmemesi oldukça farklı yapıya sahip olan halkın eşdeğerlik zinciri altında buluşmasını sağlamaktadır.

Popülizm Üzerine Teorik Yaklaşımlar

Günümüzde popülizm tartışmaları çok farklı kuramsal ve düşünsel pratikler çerçevesinde ele alınmakta ve tartışılmaktadır. Popülizmin toplumlar için olumlu veya olumsuz olmasına dönük çalışmalar farklı popülizm anlayışlarına göre değişmektedir. Bu araştırmacılardan Cas Mudde, Kurt Weyland, Ernesto Laclau ve Pierre Ostiguy'a ait olan dört güncel yaklaşım ön plana çıkmaktadır (Baykan 2019: 15).

Popülizmi “*düşünsel bir yaklaşım*” olarak ele alan Mudde ve Kaltwasser (2019: 16)'e göre popülizm “*toplumu nihai bir biçimde ‘saf halk’a karşı ‘yozlaşmış seçkinler’ olarak iki homojen ve karşıt kampa ayrılmış olarak ele alan ve siyasetin, halkın **volonte generale** (genel irade) sinin bir dışavurumu olması gerektiğini ileri süren ince merkezli bir ideoloji*”dir. Mudde ve Kaltwasser'in halk ve seçkinler dikotomisi üzerine inşa edilen bu tanımlamalarında popülist liderlerin halkın genel iradesinin birer savunucusu olduğu yönündeki vurgu ön plana çıkmaktadır. Ayrıca popülizme yönelik “*ince merkezli bir ideoloji*” vurgusu da dikkat çekmektedir. Mudde ve Kaltwasser (2019: 16)'e göre bu popülizmin kolayca şekil alabilen bir kavram olmasını açıklamaya yönelik işlevsel bir vurgudur. Liberalizm, faşizm, sosyalizm gibi kalın merkezli ya da eksiksiz ideolojilerden farklı olarak ince merkezli bir yapıya sahip olan popülizm diğer ideolojilere eklemlenerek görünürlük kazanmaktadır (Mudde ve Kaltwasser 2019: 17). Kısacası popülizmin ince merkezli bir ideoloji olması kavrama esneklik kazandırarak onun siyasal yelpazenin hem sağ kanadında yer alan hem de sol kanadında yer alan siyasal parti ve liderler tarafından benimsenmesine yol açmaktadır.

Düşünsel yaklaşımın önemli isimlerinden Jan Werner Müller'in popülizm tanımlaması da Mudde ve Kaltwasser'ın tanımlaması ile oldukça yakındır. Müller'e göre de halk ve seçkinler arasındaki ayrım ve çoğulculuk karşıtlığı popülizmin en temel dinamikleridir. Müller (2019: 36) kavrama yönelik “*siyasal dünyanın, en nihayetinde kurgusal bir şekilde, ahlaken saf ve bütünleşmiş halk ile ahlaken aşağı olan yozlaşmış seçkinler arasında bir ayrım üzerinden algılanmasıdır*” şeklinde bir tanımlama yapmıştır. Bu açıdan Mudde ve Kaltwasser ile Müller'in popülizm tanımlamalarında “halk” ve “seçkin dikotomisi ile “homojen” ve “saf” halk vurgusunun ortak payda olduğu görülmektedir. Müller, Mudde ve Kaltwasser'ın düşüncelerine ek olarak popülizmin özünde çoğulculuk karşıtı bir anlayışa sahip olduğunu da belirtmektedir. Müller (2019: 36) “*popülistler, seçkin karşıtı olmanın yanı sıra her zaman*

çoğulculuk karşıtıdır. Onlar; kendilerini ve yalnızca kendilerinin halkı temsil ettiğine inanır” sözleri ile bir anlamda popülizmin daha net bir sınırlandırmasını yapmaktadır.

Popülizm çalışmalarını Latin Amerika örnekleri üzerinde yoğunlaştıran Kurt Weyland ise popülizmi *stratejik yaklaşım* olarak tanımlamaktadır. Bu yaklaşım popülistlerin neye inandıkları, ne söyledikleri ya da nasıl davrandıklarından ziyade *“iktidarı nasıl sürdürdükleri”* ile ilgilenmektedirler. Dolayısıyla stratejik yaklaşım siyasal aktörün iktidarı elde etmek, otoriter kararlar vermek ve uygulamak için hangi yolları ve araçları kullandığını incelemektedir (Moffit 2022: 31). Weyland (akt.: Baykan 2019: 15) a göre popülizm; *“en iyi, şahıscıl (personalist) bir liderliğin iktidara gelmek veya iktidar uygulamak için büyük sayıda ve çoğunlukla örgütlenmemiş, aracısız, kurumsallaşmamış, desteğine dayandığı bir siyasal strateji olarak tanımlanır.”* Weyland’ın popülizm tanımlamasında liderlerin kişisel özellikleri, örgütsüz halk ve bu halk ile doğrudan kurulan iletişim ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla siyasal bir strateji yaklaşımı siyasal liderlerin söylemlerine ek olarak farklı alanlarında çalışmaya dahil edilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu noktada popülizme içkin düşünsel yaklaşım ve stratejik yaklaşım arasındaki temel ayrım görünür olmaktadır. Öyle ki düşünömsel yaklaşıma göre popülist fikirler farklı siyasal liderler tarafından benimsenebilmektedir. Ancak stratejik yaklaşıma göre ise popülizm özellikle kişisel liderin cazibesine ve önemine dayanmaktadır ki bu durum popülist liderlerin bir parti üyeliğinden bir başkasına geçiş yapsalar dahi halkın desteğini kaybetmemesini nedenini de açıklamaktadır (Moffit 2022: 33).

Popülizm kavramının kaygan bir yapıya sahip olduğunu iddia eden Ernesto Laclau (1985: 156) ’ya göre, bir ideolojinin ya da hareketin yalnızca sezgisel olarak popülist olduğunu söyleyebilsek de popülizm kavramı çağdaş siyasal analizde geniş bir şekilde kullanılmaktadır. Laclau’nun popülizm anlayışı *söylem* üzerine odaklanmaktadır. Laclau (2007: 86) *“söylemle özünde konuşma ve yazma alanlarıyla sınırlı bir şey değil, içerisinde ilişkilerin kurucu rol oynadığı karmaşık öğeleri”* kastettiğini ifade etmiştir. Laclau’nun söylem üzerine inşa etmiş olduğu bu popülist anlayışı benimseyen araştırmacılar daha çok partilerin kamusal söylemlerine odaklanarak bu söylemlerin içerik analizini yapmışlardır (Baykan 2019: 16). Laclau’ya göre halk’ın elitlere karşı konumlanış şekli popülizmi anlaşılır kılmaktadır. Dolayısıyla popülizme içkin diğer yaklaşımlar *“Halk kimdir?”* sorusunu sorarken söylem yaklaşımı *“Halk nasıl inşa edilmiştir”* sorusuna odaklanmaktadır (Moffit 2022: 38-39).

Laclau (2007: 92)’ya göre popülizmin iki ön koşulu bulunmaktadır *“(1) ‘halk’ı iktidardan ayıran içsel antagonist sınırın oluşumu ve (2) ‘halk’ın ortaya çıkışını mümkün kılan eşdeğerliğe dayanan bir talep eklemlenmesi. Popülizmin üçüncü bir ön koşulu daha vardır.*

Eşdeğerlikleri o noktaya varıncaya kadar belirsiz bir dayanışmadan öteye geçmemiş olan çeşitli taleplerin istikrarlı bir anlamlandırma sistemiyle bütünleşmesi". Yani Laclau'nun popülizm tanımlamasında antagonizma, eşdeğerlik zinciri ve bütünleşme terimleri ön plana çıkmaktadır.

Popülizme yönelik güncel tartışmaların sonuncu ise Pierre Ostiguy tarafından geliştirilen "kültürel-ilişkisel" yaklaşımıdır. Ostiguy geliştirmiş olduğu bu yaklaşımda popülizmi "yüksek" ve "alçak" kavramları üzerinden açıklamaktadır. Ostiguy (2018: 32)'a göre bu kavramlar popülizmin açıklanması ve siyasal alanda konumlanabilmesi için anahtar görevindedir. Bu yaklaşıma göre popülizm "*alçağın övünerek, gösterişli bir şekilde ortaya koyulması*" anlamına gelmektedir. Ancak bu doğrultuda kavramın manipülasyon ya da demagojiye indirgenmemesi de gerekmektedir (Ostiguy 2018: 32). Popülizmi yalnızca sözel ve dilsel bağlar üzerinden açıklamayan ve onu performatif olarak gören Ostiguy (2018: 37), popülizm yaklaşımının temelini oluşturan *yüksek* ve *alçak* kavramlarına ilişkin şu unsurları vurgulamaktadır:

"Yüksek ve alçak insanlarla ilişkilenenin yollarıyla ilgilidir; bu haliyle kelimeler olarak 'söylemlerin' çok ötesine giderler. Kesin bir şekilde aksan meselelerini, dil düzeylerini, beden dilini, jestleri ve giyim şekillerini içerirler. Ve insanlarla ilişkilenenin bir yolu olarak, siyasette karar verme yollarını da kapsarlar" Ayrıca yüksek ve alçak' a yönelik çağrışımlar seçmenlerin, siyasal liderlerin "*bizden biri*" olup olmadığını anlamasına imkân sunmaktadır (Ostiguy 2018: 37). Dolayısıyla kültürel-ilişkisel yaklaşıma göre siyasal liderlerin yalnızca söylemleri değil, kamusal alanda sergiledikleri tutum ve davranışları da popülist çözümler için önemlidir. Ayrıca Ostiguy'un kültürel ilişkisel yaklaşımında, liderden halka doğru gerçekleşen tek yönlü bir iletişimden ziyade halk ve lider arasındaki çift yönlü iletişime vurgu yapıldığı görülmektedir.

Çalışmada yer vermiş olduğumuz bu dört güncel yaklaşımda araştırmacılar, popülizm kavramını farklı parametreler çerçevesinde incelemiş ve açıklamaya çalışmıştır. Bu yaklaşımların her biri popülizm alanına önemli katkılar sunmuş olsa da bu çalışmada daha çok Mudde ve Kaltwasser'e ait düşünsel yaklaşım esas alınmıştır. Mudde ve Kaltwasser (2019: 11)'in de ifade etmiş olduğu üzere düşünsel yaklaşımın temel gücü, popülist olarak tanımlanan siyasal aktörlerin birçoğunun özüne ulaşabilmesi ve popülist aktörler ile popülist olmayan aktörler arasında net bir ayrım ortaya koyabilmesinden gelmektedir (Mudde ve Kaltwasser 2019: 11). Bu bağlamda birçok araştırmacı popülizmi yapısal, ekonomik ya da politik bir

strateji olarak görmektense düşünsel yaklaşımı kullanarak popülist söylemlerin ampirik olarak ölçülmesini sağlamışlardır (Hawkins ve Kaltwasser 2017: 511).

Mudde ve Kaltwasser'ın düşünsel yaklaşımı popülizmi ince merkezli bir ideoloji olarak tanımlamakta ve popülizmin farklı ideolojiler ile birleşebileceği düşüncesini esas almaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada Ecevit'in popülist yaklaşımının farklı ideolojilerle eklemlendiği göz önünde bulundurularak, Ecevit'in hem sol popülizme hem de sağ popülizme ilişkin söylemlerinin saptanması noktasında düşünsel yaklaşım, işlevsel olması nedeniyle tercih edilmiştir.

Sağ Popülizm ve Sol Popülizm

1980'li yıllardan sonra özellikle Avrupa'daki siyasal oluşumların açıklanmasında kullanılmış olan popülizm kavramı sağ ve sol siyasal ideolojiler bağlamında gelişme göstermiştir. Bu bağlamda popülizm hem sol versiyonuna ait temel iz düşümlere hem de sağ versiyonuna ait temel iz düşümlere sahip olmuştur.

Popülizmin sağ versiyonlarının sahip olmuş olduğu iz düşümler bölgesel bağlamda belli farklılıklara sahip olmuştur. Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'daki popülist hareketler "*etnik-milliyetçi*" ve "*göçmen karşıtı*" özelliklere sahipken Güney Amerika'daki popülist hareketler neoliberal ve klientalist politikalarla ön plana çıkmıştır (Sözen 2017: 9). Bu bağlamda sağ popülizmde "memleketin asıl sahiplerine" ait bir "ulusal egemenlik" anlayışı ile eşitlik ilkesi göz ardı edilerek "ulusal" kimliğe vurgu yapılmakta ve göçmenlerin ve diğer toplumsal grupların dışlandığı bir "halk" inşa edilmektedir (Mouffe 2019: 35). Sol popülizm de tıpkı sağ popülizm gibi geniş bir coğrafyada ortaya çıkmıştır. Sol popülizm Yunanistan'daki Syriza, İspanya'da Podemos ve ABD'deki Demokrat Parti'nin başkanı Sanders'in popülizmini açıklamak için kullanılmış olsa da esas olarak Latin Amerika'ya ait bir olgudur. Bu anlamda Venezuela'da Chavez, Bolivya'da Morales ve Ekvador'da Correa yönetimi gibi neoliberalizm ve liberal demokrasi karşıtı hareketler sol popülizmin en önemli örnekleridir (Sözen 2017: 9). Sol popülizm, alanın önde gelen isimlerinde Chantal Mouffe tarafından "*mevcut konjonktürde kolektif bir politik özneyi inşa etmek için uygun bir strateji sunmakta, demokratik politikanın kurucu unsuru olan halk egemenliği ve eşitlik idealini geri kazanmada ve derinleştirmede bir güzergah önermektedir*" şeklinde açıklanmıştır. Bu anlamda sol popülizmin en temel iddiaları *eşitlik*, *özgürlük* ve *adalet* kavramları çerçevesinde şekillenmektedir.

Dünya siyasetinde sağ ve sol ideoloji çerçevesinde gelişme gösteren popülizm aşırı sağ partiler ve hareketler ile daha yakın bir ilişki içinde olmuştur (Atay 2019: 5). Türk siyasal tarihi

incelendiğinde de görülmektedir ki popülizm Türk siyasetinin sağ, muhafazakâr, milliyetçi kanadında yer alan partiler ile daha yakın bağlar inşa etmiştir ve Bora (2016 9-28)'ya göre bu parti ve ideolojiler *din, tarih ve milliyetçiliği* içeren sembolik bağlara sahiptir.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Türkiye’de popülizmin ve sol popülizmin önemli isimlerinden biri Bülent Ecevit’tir (Yaşlı 2020: 9, Çolak 2016: 11). Ecevit, 1970’lerde Ortanın Solu hareketi ile izlemiş olduğu politikaları ve bu çizgide yer alan söylemleri ile bürokratik, devletçi ve elitist bir görünüme sahip olan CHP’nin toplumcu ve halkçı bir görünüme sahip olmasını sağlamıştır (Ağtaş 2014: 205-212). Bu anlamda özellikle 1973 ve 1977 yıllarındaki seçimlerde CHP’nin ulaştığı oy oranı¹ CHP’de önemli dönüşümlerin başladığının bir göstergesi olmuştur. Bu anlamda çalışmanın amacı Bülent Ecevit’in Ortanın Solu hareketi çerçevesinde hem sol popülizm ve temel parametrelerini hem de sağ popülizm ve temel parametrelerini ortaya koymak olacaktır. Bülent Ecevit’in CHP’yi “devlet partisi” olmaktan çıkartıp bir “halk partisi” haline getirme çabası Ecevit’i sağ olarak adlandırılan toplum kesimleri ile ilişki kurmaya yöneltmiştir. Ecevit, Demokratik Solda Temel Kavramlar ve Sorunlar (1975: 18) adlı kitabında “çok belli bir şey ki bizim oy artışımız büyük ölçüde sağcı partilerin tabanındandır” derken tam da bu halka yönelme siyasetini ifade etmiştir. Ecevit Ortanın Solu çerçevesinde “halkın partisi” olmaya dönük stratejiyi iki sacayağın oturtur: ilki, halkçı adil düzen ve ikincisi dindar mütedeyyin kitlelerle yakınlaşma.

Araştırmanın Metodolojisi

Kişiler arasında iletişim ve etkileşim kurarak düşünceleri ifade etme aracı olan dilin kullanımında ve anlamın oluşmasında önemli bir yere sahip olan bağlam, söylem kavramını ortaya çıkarmıştır (Ercan ve Danış 2019: 528). Bir iletinin tüm boyutlarını kapsayan söylem, yalnızca iletinin içeriğini değil, onu dile getirene (kim söylüyor), otoritesini (neye dayanarak), dinleyiciyi (kime söylüyor) ve de amacını (söyleyenler söyledikleri ile ne başarmak istiyor) kapsamaktadır. Söylem belli bir zamanda belli gruplar arasında olan ve diğer gruplarla bağlantılı bir şekilde geliştirilen fikirler, bilgiler ve ifadelerden oluşmaktadır. Söylem, konuşma ve sohbeti de içeren

¹ 14 Ekim 1973 seçimleri 1946’da çok partili hayata geçilmesinden sonra CHP’nin ilk kez birinci olduğu seçimdir. CHP %33,30 oy oranı ile seçimlerden birinci parti çıkmıştır. 1973 seçimlerine AK Günlere başlıklı bildiriyle katılmış olan CHP toplumunda önemli bir karşılık görmüştür. 5 Haziran 1977 Genel seçimlerinde ise CHP daha büyük bir başarı elde etmiş, çok partili seçim sisteminde ilk kez %40 oy barajını aşarak %41,38 ile yine birinci parti olmuştur. 1973 ve 1977 seçimleri Ecevit’in Ortanın Solu politikasının halk tarafından benimsendiğini gösteren seçimler olarak değerlendirilmiştir (Ozan 2015: 698-701).

bütün iletişim biçimlerini sarmaktadır. Bununla beraber sohbet ve konuşma söze dökülen önermelerle sınırlı olmayıp, sosyal hayatı görme, sınıflandırma ve ona tepki verme yollarını da içine almaktadır (Punch 2014: 215).

Bir konuşmanın ya da metnin bağlamının anlaşılması söylemin anlaşılması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla Söylem Çözümlemesi, dilin kullanımını açıklamak için bağlamların, bağlamlar arasındaki ilişkilerin, metnin veya konuşmaların çözümleme yöntemlerini meydana çıkarmaktadır (van Dijk 2008 akt. Ercan ve Danış 2019: 528). Yani tüm sözel üretimi inceleyen ve belli bir bağlamdan türeyen her sözcenin çözümlemesi anlamına gelen söylem çözümlemesinde, yazılı veya sözlü dile ilişkin her türlü yapının çözümlenmesi bir zorunluluktur (Günay 2013:21). Söylem çözümlemesi belirli bir kuramı ya da yöntemi olmayan farklı teknikler ile çeşitli disiplinler içinde yürütülen bir yaklaşımdır. Tüm bu farklı bakış açılarına karşın söylem analizi şu üç temel ilkeyi içermektedir:

1. İçsel bir yapılanmaya sahip olan söylemin kendine özgü kuralları vardır.
2. Kültürel, ekonomik, sosyal, siyasal, siyasal ve öznel gerçekliklerin söylemi konuşmacılar tarafından üretilmektedir.
3. İnsan deneyimlerini yansıtan söylem çözümlemesi, söylemden etkilenen ya da söylemin inşa ettiği insani deneyimlerle ilgilenebilir (Punch 2014: 2015).

Söylem analizinin bir türü olan Eleştirel Söylem Analizi ise en genel ifade ile söylemin eleştirel bir bakış açısı ile incelenerek ardındaki ideolojinin tespit edilmesi amacı ile ortaya çıkmıştır (Ercan ve Danış 2019: 529). Söylemde yer alan toplumsal olguları ve ideolojileri ortaya çıkarmak için Kress, van Dijk, Fairclough, van Leeuwen ve Wodak gibi dilbilimcilerin de aralarında olduğu bir grup araştırmacı 1990'lı yıllarda Amsterdam Üniversitesi'nde bir araya gelerek bir çerçeve oluşturmuşlar ve buna da *eleştirel söylem analizi* adını vermişlerdir (Büyükkantarçioğlu 2006: 122).

Van Dijk'a göre eleştirel söylem analizinde *güç, hâkimiyet, hegemonya, sınıf farkı, cinsiyet, ırk, ideoloji, ayrımcılık, çıkar, kazanç, yeniden inşa, dönüştürme, gelenek, sosyal yapı ya da sosyal düzen* gibi temalar ön plana çıkmaktadır (Doyuran 2018: 315). Van Dijk "sosyal ve politik bir tutum" a sahip olması nedeniyle eleştirel söylem analizinin bir araştırma yönteminden ziyade bir disiplin olduğunu vurgulamaktadır (İnceoğlu ve Çokmak 2016: 30). Fairclough ise eleştirel söylem analizini söylemin sosyal ve siyasi iktidar öğelerini tartışan disiplinler arası bir çözümleme yöntemi şeklinde tanımlamıştır (Doyuran 2018: 315). Wodak'a

göre eleştirel söylem analizi toplumsal olguların çok disiplinli, disiplinler ötesi ve çok yöntemli bir yaklaşım çerçevesinde incelenmesini kapsamaktadır (Ercan ve Daniş 2019: 540).

Eleştirel söylem analizi anlama ulaşmak ve bu anlam üzerinden yorum yapmayı hedeflemektedir. Bu yorum söylemde verilmek istenen mesaj, bilgi ya da düşünceyi yer aldığı olay örgüsü bağlamında değerlendirerek ortaya çıkarır. Bu anlamda eleştirel söylem analizi geniş bir alanı içine almakla birlikte daha çok toplumsal olayların veya sorunların ideolojik ve politik açıdan çözümlenmesidir (Doyuran 2018: 315). Eleştirel söylem analizinde temel amaç söylemlerin ardındaki ideolojiyi ortaya koymaktır. Söylem çözümlemesinin neomarksist bir yorumu olarak ele alınabilecek olan eleştirel söylem analizi bu doğrultuda politik bir süreci de içermektedir (Büyükkantarcıoğlu 2006: 105). Bu bağlamda temel amacı insanların sahip oldukları renk, yaş, cinsiyet, inanç ve sosyal sınıf nedeniyle dışlanmadıkları bir dünya inşa etmek olan eleştirel söylem analizinin hem teorik hem de pratik amaçları şunlardır:

1. Dilin sosyal bağlamda güç ilişkilerinin oluşumundaki rolünü ortaya koymak,
2. Anlamın dil kullanıcıları tarafından farklı bağlamlarda nasıl inşa edildiğini incelemek,
3. Dili kullananların söylemi oluştururken niyet ve duruşlarının rolünü saptamak,
4. Söylem pratiklerine yansıyan sosyal sorunları analiz etmek,
5. Dilin içinde gizli olan ideolojileri saptayarak bunları kırmak,
6. Adaletsizlik, güç istismarı ve önyargılar gibi konularda kişilerde farkındalık oluşturmak (Bloor ve Bloor 2007'den akt.: Tarancı 2023: 15).

Söylemlerin ardında bulunan ideolojik ve siyasal temelleri sorgulayıcı bir bakış açısı ile ortaya koymaya çalışan eleştirel söylem analizi bu açıdan siyasal çalışmalar için en uygun söylem yaklaşımı olarak kabul edilmektedir (Güngör 2020: 1). Bu bağlamda temel amacı Türk siyasal yaşamının önemli aktörlerinden olan Bülent Ecevit'in siyasal söylemlerinde var olan popülist ideolojiye içkin nüveleri saptamak olan bu çalışmada da Ecevit'in 1960-1980 yılları arasındaki demeçleri eleştirel söylem analizi tekniğinden faydalanılarak gözden geçirilmiştir. Çalışmada ilk olarak Ecevit'in popülizminin temel çerçevesinin çizilebilmesi için Mudde ve Kaltwasser'in *halk, seçkinler ve genel irade* parametrelerinden faydalanılmıştır. Ayrıca

Ecevit'in söylemlerindeki sol ve sağ popülist kodlar; Türkiye'deki sol ve sağ ideolojinin temel parametreleri çerçevesinde ortaya konulmaya çalışılacaktır.²

Halk

Popülizmin temel bileşenlerinden biri olan halk kavramı tıpkı popülizmin kendisi gibi muğlak bir yapıya sahiptir. Öyle ki popülizm kavramının bu denli muğlak olmasının sorumlusu dahi halk kavramının belirsizliğidir (Laclau 2015: 162). Bu durum halk kavramının sınırlarının keskin bir şekilde çizilemediği anlamına gelmektedir. Öyle ki popülizmin tarihsel gelişimi incelendiğinde her siyasal lider, hareket ya da oluşumun kendine özgü bir halk inşa ettiği görülmektedir.

Halkçılık ve popülizm kavramları arasındaki ilişki, popülizm tartışmalarında hala güncelliğini koruyan bir konudur. Muğlak yapısı ile ön plana çıkan halk kavramı alan yazında popülizm ve halkçılık kavramlarının birbirlerinin yerine kullanılmasına da yol açmıştır. Popülizmin Türkçeye halkçılık olarak çevrilmesi de bu karışıklığın yaşanmasında etkili olmuştur. Bu bağlamda *popülizm ve halkçılık arasındaki ayrımın* ortaya konması önemlidir. Laclau (2015: 162)'ya göre *imalı ve metaforik* bir anlama sahip olan halk vurgusu doğrudan o söyleme popülist bir nitelik kazandırmak için yeterli olmasa da yine de popülizmin merkezinde yer almaktadır. Yine popülizmin önemli isimlerinden Müller (2016: 39)'e göre de söylemlerinde "halka" yönelik çağrılarını olan her lider popülist kabul edilemez. Ona göre bir siyasal aktörün ya da hareketin popülist olarak kabul edilebilmesi için, halkın bir *bölümünün halk* olduğunu savunması ve yalnızca kendisinin gerçek ve doğru olan bu halkı temsil ettiğini iddia etmesi gerekmektedir. Gerçek halkın kim olduğunu belirleyen popülistler bu halkın gerçekte ne istedikleri konusunda da bir şeyler söylemektedirler. Popülistlere göre tek bir ortak iyi vardır ve halk bu ortak iyinin bilincindedir. Popülist siyasetçiler ya da partiler de bu iyiyi uygulayacaklarını iddia etmektedirler (Müller 2016: 42). Dolayısıyla bütün popülist söylemler içinde halkçı özellikler barındırır da halkçı söylemlere yer veren her siyasal lideri, oluşumu ya da hareketi popülist olarak tanımlamak doğru değildir.

²Türkiye'de sol ve sağ ideoloji kavramlaştırması güncelliğini koruyan bir tartışma olarak öne çıkmaktadır. Kahraman (2010:165-172) Türk siyasal yapısını Tarihsel Blok/Merkez ile Taşra/Çevre arasındaki kopukluğu vurgular. CHP bu çizgide tarihsel blok içinde yer alırken, Ecevit bu blok içinde önemli kırılmaların oluşmasına zemin hazırlamıştır. Tanıl Bora (2012: 9-28)'da Türk sağının esas olarak sol karşıtlığıyla şekillendiğini, "milliyetçilik ve din referansları[nın], ... Türkiye'de sağcılığın kalın bir tabakasını oluşturarak *milliyetçi-muhafazakar* magmasını oluşturduğunu belirtir. Ecevit (1094:18) bu kapsamda şunu söyler: "Çok belli bir şey ki, bizim oy artışı büyük ölçüde sağcı partilerin tabanıdır".

Tartışmalı içeriğine karşın Mudde ve Kaltwasser'e göre halk kavramı *egemen olarak halk, sıradan insanlar ve bir ulus olarak halk* bileşenlerinden oluşmaktadır. Egemen olarak halk bileşeni halkın sadece siyasal gücün kaynağı olarak görülmesinden öte yöneticiler olarak da kabul edilmesi anlamına gelmektedir. Bu anlamda egemen olarak halk kavramı eski ABD Başkanı Abraham Lincoln'un "*halk tarafından, halk için bir halk yönetimi*" sözüyle yakın bir ilişki içerisindedir (Mudde ve Kaltwasser 2019: 21). Halk kavramının sıradan insanlar bileşeni ise avam fikrine dayanmaktadır. Sosyoekonomik ve sosyokültürel statülere sahip olan avam fikri "nesnel ya da öznel bir biçimde iktidardan dışlanan grupların haysiyetini ve bilgisini savunur." Bu nedenle popülist liderler egemen kültür tarafından "aşağılık" olarak nitelendirilen bazı kültürel değerleri benimseme eğilimi içerisindedirler (Mudde ve Kaltwasser 2019: 22). Son olarak bir ulus olarak halk bileşeni ulusal topluluk fikri ile ilişkilidir. Mudde ve Kaltwasser (2019: 22)' in belirtmiş olduğu üzere "*halk kavramı ister yurttaş ister etnik olarak tanımlanmış olsun ulusal topluluğa atıfta bulunur. Örneğin Brezilya halkı, ya da Hollanda halkından bahsettiğimizde. Bu belirli bir ülkede tüm yerli olanların dahil edildiğini ve onların bir arada, ortak bir yaşama sahip bir topluluk oluşturduğunu ima eder.*"

Halk kavramı çok bileşenli bir yapıya sahip olsa da Mudde ve Kaltwasser (2019: 21)'e göre kavramın tek bir bileşenin ön planda olduğu örnekler bulmak oldukça güçtür. Bu bağlamda Bülent Ecevit'in söylemlerinde yer alan halk vurgusu, halk kavramını oluşturan bileşenler özelinde değil genel halk vurgusu üzerinden bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmiş ve inşa ettiği halk saptanmaya çalışılmıştır. Ecevit'in halkçılık anlayışına baktığımız zaman onun öncelikle "sıradan insanlar" bileşeni olarak adlandırabileceğimiz toplum kesimleriyle yakın bağ kurmaya çalıştığını görüyoruz. Ecevit (2009: 2-3), Ortanın Solu kitapçığında "...ayakkabı boyacısı çocuğun acısını; ...bir hamal çocuğun yoksunluklarını; ...maden işçilerinin ıstırabını" duymak, azaltabilmek için çalışmanın önemini vurgular Ortanın solunun halkçı olduğunu, geniş halk kitlelerinin yararını, dar zümrenin çıkarlarına üstün tuttuklarını belirtir. Ecevit, CHP'nin devletçi-bürokrat parti olmak yerine sıradan insanlara, halka ulaşmasının önemi vurgular. Ecevit "düzen değişikliğinin" gerekliliğini, "bozuk düzen" kavramı ile açıklar ve ekler: "[Geleneksel sosyal ve ekonomik düzen] bozuk bir düzendir, çünkü halk çoğunluğundan yana değil, bir avuç aracıdan, faizciden yana işlemektedir" (2009b: 209).

Ecevit, Mudde ve Kaltwasser'n "egemen olarak halk" tanımlamasına uygun biçimde "bir halk devleti yönetimi" kurabilmenin önemini, "halkın 'benim devletim' diyebileceği bir devlet imajı" oluşturmanın gerekliliğini sıklıkla vurgular (2009a: 35) Ecevit "CHP halka gitmelidir" sözünü şu amaçla özellikle ister: "Kendini halka daha iyi anlatabilmeli; halkta kendi

gerçek kimliğine daha uygun bir CHP imajı yaratabilmelidir. Bürokratik ve soğuk yüzlü devlet imajını; halktan uzaklık imajını üstünden atabilmelidir” (Ecevit 2009a :77). Ecevit toplumda net olarak “*halkın üstünde hiçbir güç olmayacaktır*” der: “*Ortanın solunda Cumhuriyet Halk Partisi'nin, kurulmasını istediği düzende ise devlet de olacaktır, özel girişim ve özel mülkiyet de olacaktır. Ama bunların hepsi halkın hakimiyetinde ve halkın hizmetinde bulunacaktır*” (2009b:123)

Ecevit “ulus” kavramını “halk” kavramı ile eklemelendirerek yeniden yorumlar ve halkçı bir perspektiften ele alır. Ecevit Türk ulusu kavramsallaştırmasını daha çok “halk” kavramını kullanarak ifade etmeye çalışır. Bu çerçevede “halk gönüllüleri”, “halk sektörü”, “halk iktidarı”, “köy kent” kavramlarını özellikle kullanan Ecevit (1975: 44), “*aydınların çoğunluğunu kendimize küstürmek ve yabancılaştırmak pahasına, işçilerin, köylülerin beklediği ve desteklediği davranış içine girdik*” diyerek, halk kavramını işçiler, köylüler olarak vurgulamaktadır. Ecevit genel bir ulus tanımından daha çok ulusu oluşturan “halk” kesimlerini öne çıkarma ihtiyacı duymaktadır.

Popülizmin halk bileşeninin muğlaklığına karşın Bülent Ecevit inşa etmiş olduğu toplumsal-siyasal alan ile halk ve halktan olmayanlar arasında keskin bir ayrıma gitmiştir. Ecevit;

“Halk kendi emeği ile geçinen, geliri başkasının sömürüsüne dayanmayan, toplumda ayrıcalık gözetmeyen, topluma ve yönetime kendi olanaklarıyla ağırlık koyamayan ezilen ve sömürülen köylü, işçi, memur, esnaf ve zanaatkarlardan oluşur. Halktan olmayanlar ise, kendilerini ayrıcalıklı gören, emeğin artı değerinden eşitsiz pay alan, toplumun yönetimi üzerinde aşırı ağırlığı olan aracılar, tefeciler, büyük toprak sahipleri, tekelci sermaye ve diğer üretken olmayan kesimlerden ibarettir” (Erdoğan 1998: 26).

sözleri ile üretim ve emek kavramları üzerinden ezenler ve ezilenler çizgisinde bir halk anlayışı ortaya koymuştur.

CHP 1965 genel seçimlerine³ İsmet İnönü'nün öncülüğünü, Bülent Ecevit'in ise taşıyıcılığını üstlendiği *Ortanın Solu* söylemi ile girmiştir. Ecevit'e göre CHP içindeki bazı milletvekillerinin halkçılığa duyduğu inanç *Ortanın Solu* hareketinin çıkmasında önemli bir etken olmuştur (Odabaşı ve Hocaoglu, 2020: 368). Ecevit'in *Ortanın Solu* anlayışında ön plana

³ 10 Ekim 1965 seçimleri Türkiye'de Ecevit ve Ortanın Solu anlayışının şekillenmesinde önemli bir tarihsel kırılma noktasıdır. Seçimlerde sol/sosyalist ideoloji çizgisindeki TİP'nin 15 milletvekili çıkarması, sosyalist ideolojinin TİP aracılığıyla toplumda hızla yayılması, özellikle CHP içinde önemli değişimleri zorunlu kılmıştır. Devletin kurucu partisi konumundaki CHP 1965 seçimleriyle birlikte görünürlük kazanan sınıfsal değişimler ve mücadeleler sonucunda Ortanın Solu anlayışına evrilmiştir. Ecevit (1975:18) şunu der: “Türk toplumu çok hızlı bir değişim içinde ... Biz toplumu ve toplumla birlikte insanların sorunlara bakış açısını, yaklaşımını değiştirmeye çalışan bir hareketi yürütüyoruz”

çıkan temel vurgu CHP'nin halka giden, halka ulaşan bir parti olması yönündedir. Bu anlamda Ecevit (1974: 99);

“CHP halka gitmelidir. Ama halka gittiğinde, yalnız uzatacak eli değil, söyleyecek sözü de olmalıdır. Hatta bir umut ışığı, bir inanç ateşi yakabilmelidir”.

sözleri ile bu düşüncesini açık bir şekilde ifade etmiştir. Ecevit'in bu sözlerinde CHP'nin halkta güven duygusunu inşa etmesi gerektiği yönünde bir vurgu da dikkat çekmektedir. Bu bağlamda Ecevit'in CHP'nin halkçılık ilkesine işlevsel bir boyut kazandırma amacı taşıdığını söylemek mümkündür.

Ecevit taşıyıcısı olduğu ortamın solu anlayışında yer alanların benimsemiş olduğu halkçılık anlayışını ise şu sözlerle ifade etmiştir;

“Geniş halk topluluklarının yararını, dar zümrelerin çıkarlarına üstün tutarlar. Halkın köklü sınıf duvarlarıyla bölünmesini, insanlık onuruna ve toplumun esenliğine aykırı sayarlar. Ama bunun için, bir sınıfın başka sınıfları yok etmesini değil; gelir dağılımında denge ve adalet sağlanarak, insanlığa ve topluma yararlı bütün işlere saygınlık (itibar) kazandırılarak, her türlü ayrıcalıkları (imtiyazlar), her türlü fırsat ve imkan eşitsizlikleri kaldırılarak ve sömürme kapıları kapanarak, sınıflar arasında kaynaşma olmasını, sınıf ayrılıklarının bu yoldan eritilmesini isterler” (Ecevit 1975: 25).

Ecevit'in halkçılık betimlemesinde Türk toplumunun sınıflı bir yapıya sahip olduğunu kabul ederek, gelir adaletsizliği ve sınıflar arasında eşitsizlik temelinde bir siyasal söylem inşa ettiği görülmektedir. Ecevit, bu ifadelerinde özellikle “geniş halk toplulukları” ve “dar zümreler” olarak tanımladığı halk ve seçkin antagonizması üzerinden halkın çıkarlarını, toplumda azınlıkta bulunan seçkin grubun üstünde tuttuğunu vurgulayan popülist söylem ortaya koymuştur. Bu anlamda Ecevit, halka götürülecek olan tüm ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel vb. hizmet ile toplumdaki sınıfsal farklılıkların tamamen aşılmasına da en aza indirilerek toplumsal ikiliklerin aşılabileceğini vurgulamıştır.

Söylemlerinde CHP'nin halka ulaşan, halka giden bir parti olması gerektiğini vurgulayan Ecevit izlenecek olan ekonomik, sosyal ve siyasal politikalarla halkçılık ilkesine aktif bir boyut da kazandırmayı amaçlamıştır. Bu anlamda CHP'nin örgüt yapısının bilhassa gençlik ve kadın kollarının önemli bir misyona sahip olduğunu belirterek onların öncülüğünde bir “Halk Gönüllüleri” örgütünün kurulması gerektiğini belirtmiştir. Ecevit bu gönüllülerin halka “sosyal yardım” değil “sosyal hizmet” götürmesi gerektiğinin de altını çizerek görevlerini şu sözler ile açıklamıştır;

“CHP'nin Halk Gönüllüleri, dar gelirli halk topluluklarına, seçim zorluklarını azaltabilmeleri için, daha verimli üretim yolları bulabilmeleri için, toplu çabalarıyla ve dayanışma yoluyla, sömürücü zümrelerin elinden kurtulabilmeleri ve kalkınabilmeleri

için, meslek eğitimlerini ve kültürlerini geliştirebilmeleri için, hizmet etmeli, bilgi vermeli, yol göstermelidir” (Ecevit 1974: 100).

Ecevit'in bu sözlerinde yardım ve hizmet anlayışı arasındaki farkı ön plana çıkardığı görülmektedir. Bu bağlamda Ecevit'in sözlerinde daha çok sadaka kültürü ile ilişkilendirilebilecek olan ihtiyaç sahibi kişilere destek olma anlayışından ziyade devletin imkanlarının halkın ihtiyaçları doğrultusunda kullanılmasının zorunluluğuna yönelik bir vurgu olduğu görülmektedir. Ayrıca Ecevit'in, halkın azınlıkta bulunan seçkin kesimin zulmünden ve baskısından kurtulması için dayanışma kültürünün önemini ön plana çıkardığı da dikkat çekmektedir.

Bülent Ecevit, 1969 yılındaki seçim programında *Bu Düzen Değişmelidir* konseptini taşıyan halkçı politikaları ön plana çıkarmıştır. 1973 yılında yayımlanan *Ak Günlere* adlı seçim bildirgesinde ise Ecevit halkçı siyasetini *Toprak işleyenin, Su kullananındır* şeklinde özetlenebilecek olan somut bir forma kavuşturmuştur. Ecevit *Ak Günlere* bildirgesinde hedefinin “(...) *yarı feodal düzeni yıkmayı, yerine bugüne kadar dışlanmış, örselenmiş, yok sayılmış köylünün de eşit yurttaş olduğu bir düzeni*” kurmak olduğunu vurgulamıştır ki kendisine *Halkçı Ecevit* sıfatını kazandıran en önemli faktör de savunduğu bu düşünce olmuştur (Özdemir 2020: 336). Bu anlamda Ecevit, Türk köylüsünün toprak ağalarının sömürsünden kurtarılacağı yönünde radikal bir halkçılık söylemi benimsemiştir. Ecevit'in bu söylemleri halkın nezdinde halkın sorunlarına aşına, halkın sorunlarına çözüm yolları üretmeye çalışan, halkın yanında bir lider imajı yaratmasında önemli bir etkiye sahip olmuştur.

CHP'nin *Ak Günlere* isimli seçim bildirgesinde dikkat çeken noktalardan biri de kamu sektörü ve özel sektörün dışında üçüncü bir seçenek olarak *Halk Sektörü*'nün geliştirileceğinin vaat edilmesidir. CHP, “... *köylü kooperatiflerinin, sosyal güvenlik ve yardımlaşma kurumlarının girişimlerinden*” oluşacak olan *Halk sektörü* ile yabancı ve büyük sermayenin sınırlarının daraltılarak küçük ve orta sermayenin genişlemesine yardım etmek ve temel malların üretiminde kamu sektörünü lider konuma getirme amacını taşımıştır (Görücü 2020: 348). Bu anlamda *Halk Sektörü* anlayışı CHP'nin ekonomi politikasında de halkçılık ilkesini ön planda tuttuğunu göstermektedir.

Bülent Ecevit'in izlemiş olduğu *Köy-Kentler* kalkınma projesi de ekonomi politikalarında halkçılık ilkesinin etkisini göstermektedir. Ecevit'in birkaç köyün birleşmesi ile oluşacak olan köy-kentli projesi, kooperatiflerin elde ettikleri fazla gelir ile zeytinyağı, konservecilik, sabun, şarap, mobilya gibi daha çok tarım ve ormancılık sektörü içinde yer alan üretim faaliyetlerini gerçekleştirerek, köylerin sanayi merkezlerine dönüşmesi fikrine

dayanmaktadır. Tabanda gerçekleşen sanayileşme sayesinde makineleşme nedeniyle işsiz kalan köylülere iş kapısı sunularak köyden kente göçün önüne geçilmesi planlanmıştır (Alper 2014: 208). Köy temelli yani tabandan gelen bu kalkınma aynı zamanda kentte var olan iş, eğitim, sağlık, kültürel vb. tüm imkanların köylere de ulaşması anlamını taşımaktadır. Bu sayede köylü-kentli ikiliğinin aşılması ve köyde yaşayan halkı, kendi yaşam alanlarından uzaklaşıp kopmak zorunda kalmadan, tüm imkanlara erişebilir bir konuma getirerek sosyal adaletin tesis edilmesinin amaçlandığını söylemek mümkündür. Ecevit, 1975 yılında yayınlanan demokratik solda temel kavramlar ve sorunlar adlı İsmail Cem'e verdiği röportajda köy kent projesini köylünün kente göç etmesini önleyecek bir proje olarak tasarladığını görüyoruz. Ecevit, popülist bir vurguyla “*bizim köylümüz çok sağduyulu ve duygularına hakim olduğu için, kentlere göçün yarattığı sorunları kısa sürede aşabilmiştir*” diyerek, köykent projesinin köyden kente göçün yaratacağı sorunları azaltacağını vurgulamaktadır. (Ecevit 1975: 69). Ecevit'in bir kırsal kalkınma projesi olarak değerlendirebileceğimiz Köy Kent projesinin toplumsal değişimin hızlı olduğu bir süreçte bilimsel olmaktan ziyade siyasi bir söylem olarak kaldığı görülmektedir.

Halk kavramının *sıradan insanlar* bileşeni, Bülent Ecevit'in popülizmine içkin maddi örneklerle ek olarak yaşam tarzını da popülist açıdan incelemeye imkan sunmaktadır. Sıradan insanlar bileşeni sosyoekonomik statüyü, bazı kültürel gelenekler ve popüler değerlerle birleştirmekte ve “avam” fikrine dayanmaktadır. Sıradan insanların zevklerinin ve kararlarının egemen kültür tarafından dışlanması anlamına gelen ve seçkin bir bakış açısına dayanan avam fikrini reddeden popülist liderler, “aşağılık” damgasına maruz kalan kültürel unsurları benimsemektedirler (Mudde ve Kaltwasser 2019: 21). Bu anlamda Ecevit'in “Karaoğlan” ismini alması, gökyüzünün ve özgürlüğün simgesi olan mavi renkte gömlek giymesi, zengin bir aileden gelmesine karşın sade, gösterişten uzak hatta fakir bir yaşam tarzı benimsemesi (Erdoğan 2014: 266) dikkat çeken örnekler arasında yer almaktadır.

Sonuç olarak Ecevit'in popülist söyleminde halk çoğunlukçu bir perspektif içinden ele alınmaz. Ecevit'in halk tanımlaması olabildiğince geniş bir ölçekte ele alınır ve halk ile halk olmayan sınırı net çizilir. Popülist söylemin önemli öğelerinden biri, onun çoğunlukçu paradigmaya sahip olmasıdır. Ecevit'in halk anlayışı ise çoğunlukçu bir özellik içermekten ziyade imtiyazlı olanlar ve olmayanlar şeklinde ve “emeğin artı değerinden dengesiz pay alanlar” şeklinde tanımlanır. Ecevit genel bir halk iradesine dayalı çoğunlukçu bir söylemden ziyade sosyal adalet ve eşitlik temelinde eşitsizlik ve adaletsizliği gidermeyi amaçlar.

Seçkinler/ Elitler

İspanyolca, İtalyanca, Almanca ve Fransızca gibi birçok dilde “*seçilmiş olan parça*”, “*en iyisi*” gibi anlamlar taşıyan ve Latince *eligre* sözcüğünden gelen *elit* deyimini, sosyolojide “*çoğunluk üzerinde azınlık yönetimi*” olarak tanımlanmaktadır (Turhan 2000: 31). Seçkin kavramı birçok ölçüt üzerinden tanımlanabilse de Mudde ve Kaltwasser (2019: 23)’e göre en önemli tanımlama iktidar temeli üzerinde yapılmaktadır. Bu anlamda ekonomi, siyaset sanat ve medyada etkili olan kişiler seçkin olarak kabul edilmektedirler. Popülist liderler homojen ve yozlaşmış kesimler olarak tanımladıkları seçkinleri halkın “genel iradesi” ne karşı çıktıkları için eleştirmektedirler (Mudde ve Kaltwasser 2019: 23). Bu bağlamda siyasal aktörlerin “*seçkinlere karşı eleştirel bir tutum*” içerisinde olması onları tek başına popülist bir aktör yapmaya yetmese de en önemli özelliklerden biridir (Müller 2019: 15). Bu anlamda popülizmin özünde halk ve seçkin dikotomisinin yer aldığını söylemek mümkündür.

Seçkinler kavramı birçok kritere dayanarak açıklanabilse de Ecevit halktan olmayan halkın dışında olarak konumlandırmış olduğu seçkinlerin kim olduğunu “*Ellerindeki olanaklardan başkalarını ezecek veya sömürecek, başkalarının haklarını sınırlayacak biçimde yararlananlar, halk kavramının dışında ve halkın karşısında yer almış olurlar* (Ecevit 2010: 6) sözleri ile açıklamıştır. Ecevit’in bu tanımlamasında seçkinleri halktan olmayanlar olarak konumlandığı dikkat çekmektedir. Bu anlamda ekonomik, sosyal, siyasal vb. imkanlara sahip olan ancak bu imkanları halkın yararı için değil yalnızca kendi çıkarları için kullanan hatta zaman zaman bu imkanları başkalarının hak ve özgürlüklerini kısıtlayacak şekilde kötüye kullananlar halk olarak kabul edilmeyen seçkin kesim içerisinde yer almaktadır. Dolayısıyla Ecevit’in tıpkı halkçılıkta olduğu gibi ezenler ve ezilenler çizgisinde bir seçkin tanımlaması yaptığı dikkat çekmektedir.

Türk toplumunda yaşayan seçkinlerin kimler olduğunu net bir şekilde ifade eden Ecevit, onların düşünce yapılarını ve yaşam koşullarını da şu sözleri ile ifade etmiştir;

“Anadolu’nun her kasabasında, en tutucu kasabasında bile, devrimleri benimsemiş, hazmetmiş aydınlar vardır, yöneticiler vardır. Onların eşleri vardır, çocukları vardır. Onlardan kaç, yılda kaç günlerini, kaç saatlerini halkın içinde, halkla birlikte geçirirler? Yılda kaç gün bir kahvede oturup halkla sohbet ederler? Hemen hepsi ya evlerine ya da kulüplerine, lokallerine, derneklerine kapanırlar. Tıpkı bir kolonide olduğu gibi, halktan kopuk, kendi yaşamlarını sürdürürler. O yaşamın dışında kalanlara dışında bıraktıklarına, bazen acıyarak bazen de kızarak bakarlar” (Ecevit 2009c: 61).

Ecevit, bu sözleri ile Cumhuriyet devrimlerini ülkenin sadece merkezi bölgelerinde değil kırsal bölgelerinde de benimseyen kişilerin varlığına dikkat çekmektedir. Ancak Ecevit’e

göre buradaki temel sorun bu kişilerin, kendilerine yapay bir yaşam alanı oluşturarak halktan dolayısıyla halkın sorunlarından ve gerçeklerinden uzaklaşmış olmalarıdır. Bu durum seçkinleri aynı zamanda halka tepeden bakan ve onları küçük gören bir konuma da getirmiştir.

Bülent Ecevit'in seçkinlere yönelik ön plana çıkan eleştirilerinden biri de seçkinlerin halkı bir şeyler öğretilmesi gereken "cahil" kesim olarak görmelerine yöneliktir. Bu anlamda Ecevit'e göre;

"Halka anlatılmaz, halkla ancak anlaşılabilir. Ancak halkı hor görenler, halkı anlamayanlardır ki, kendilerini halka bir şeyler anlatabilme yetkisinde görürler. Topluma yön vermek isteyenlerin, ülkeleri yönetmek isteyenlerin, aslında en büyük bilgi kaynağı halktır" (Ecevit 2010: 250).

Ecevit bu sözleri ile halkı belli istek ve beklentiler doğrultusunda yönlendirilebilecek, eğitilebilecek mekanik bir yapı olarak gören seçkinlere karşı tepkisini ortaya koymaktadır. Ecevit'e göre halk, bir şeylerin öğretilebileceği değil aksine herkesin ondan bir şeyler öğrenebileceği bir kaynak niteliği taşımaktadır.

CHP'nin tek parti döneminden devraldığı en önemli miraslardan birinin seçkin, devletçi, bürokratik bir parti imajı olduğunu söylemek mümkündür (Ecevit 2009a: 77). Bu nedenle CHP tarihsel olarak sağ, muhafazakâr kanatta yer alan partilerden halktan kopuk, halkın değerlerine, halkın isteklerine ve beklentilerine yabancı bir parti olduğuna yönelik hegemonik söyleme maruz kalmıştır. Bülent Ecevit bu imajın aşılması gerektiğini şu sözler ile ifade etmiştir;

"CHP, bunun için halka gitmelidir. Kendini halka daha iyi anlatabilmeli; halkta, kendi gerçek kimliğine daha uygun bir CHP imajı yaratabilmelidir. Bürokratik ve soğuk yüzlü devlet imajını; Osmanlı devletinin çöküntü dönemindeki aydın-halk ikiliğinden kalma, halktan uzaklık imajını, üstünden atabilmelidir" (Ecevit 1974: 99).

Ecevit'in bu sözlerinde halkın partisi imajına ulaşabilmek için öncelikle geçmişten gelen izlerden kurtulması gerektiği yönündeki vurgu ön plana çıkmaktadır. Bu anlamda Ecevit'in özeleştirisi mahiyetinde olan bu sözlerinden seçkinciliğe karşı kesin ve net bir çizgi çektiğini söylemek mümkündür.

CHP'nin kurucu üyelerinin büyük bir kısmının asker ve bürokratlardan oluşması ve yirmi yıldan fazla bir süre boyunca tek parti olarak yönetimde kalmış olmasının onun parti-devlet görünümünü destekleyen önemli etkenlerden biri olduğunu söyleyebiliriz (Yaşlı 2020:13). Bu bağlamda Ecevit'in CHP'nin elitist parti imajını *"halkı devletin hizmetinde değil, devleti halkın hizmetinde"* (Ecevit 1974: 26) kabul eden bir devletçilik anlayışı ile aşmaya çalıştığı görülmektedir. Bu amaçla muhalefette bulunan dönemin dahi fırsata çevrilmesi gerektiğini savunan Ecevit bu düşüncesini şu sözler ile ifade etmiştir;

“Şimdiye kadar daha çok devlet gücüyle halka hizmet götürdüğü için, devlet imajı ile karıştırılan Cumhuriyet Halk Partisi; şimdi muhalefette iken, devlet gücünü kullanmaksızın, devlete sırtını dayamaksızın, halkın hizmetine giderse ve gerektiğinde, haksız veya kötü şekilde kullanılan devlet gücüne karşı, halkla birlikte, halkın içinde, meşru yollardan vaziyet alırsa, halkın bağrında layık olduğu yeri de bulabilir” (Ecevit 1974: 100).

Sonuç olarak aydın halk dikotomisini gündeme getiren ve bu ikiliğe söylemlerinde yer veren Ecevit, popülist liderliğin bir özelliği olarak seçkinlere karşı tepkisini açıkça ortaya koyarak halkın yanında yer alan bir tutum benimsemiştir. Ecevit Türk toplumunda yer alan ve dar zümreler olarak nitelendirdiği seçkinleri halktan kopuk bir yaşam tarzı benimsemesi ve halkın sorunlarına karşı duyarsız olmaları ile eleştirmiştir. Ecevit’in, CHP’nin tek parti dönemi mirası olarak kabul edilebilecek olan devlet-parti algısının yıkılması gerektiği yönündeki söylemleri ve eylemleri de bu anlamda bir özeleştiri olarak da kabul edilebilir.

Genel İrade

Jean Jacques Rousseau ’nun siyaset felsefesinde önemli bir yere sahip olan *Genel İrade* (volonté générale), popülist aktörler tarafından sıkça kullanılan ve popülizmin öne çıkan kavramlarından biridir. Rousseau, *Toplum Sözleşmesi* eserinde *genel irade* ve *herkesin iradesi* kavramları arasındaki ayrımı vurgulamaktadır. Bu anlamda Rousseau (2012: 26-27)’ya göre herkesin iradesi yalnızca özel çıkarlara odaklanırken genel irade ortak yararı ön plana çıkarmaktadır.

Popülist liderlerin birçoğu genel irade kavramını kullanarak temsili yönetime karşı Rousseaucu bir eleştiri getirmektedir. Temsili demokrasi halkın yalnızca belirli seçim dönemlerinde temsilcilerini seçtikleri ve dolayısıyla edilgen bir konumda oldukları bir süreci ifade etmektedir. Popülist liderler ise Rousseau’nun cumhuriyetçi ütopyasından yola çıkarak halkı yasaları yapma ve onları uygulama gücüne sahip olarak kabul etmektedirler. Dolayısıyla referandum ve plesibit gibi uygulamalar popülist liderler tarafından sıkça desteklenmektedir (Mudde ve Kaltwasser 2019: 28). Bu durum her ne kadar popülist liderlerin temsili demokrasiye karşı doğrudan demokrasi anlayışının yanında yer aldıkları yönünde bir algı oluştursa da Jan-Werner Müller bu görüşe karşı çıkmaktadır. Müller (2019: 42)’e göre “doğru halk, doğru kararları alacak doğru temsilciler tarafından temsil edilip, doğru uygulamalar yapıldığı sürece popülist liderler için temsili demokrasi herhangi bir sorun teşkil etmez. Dolayısıyla popülist liderler yönetime geldikleri zaman kendilerini halkın genel iradesinin uygulayıcısı olarak görmektedirler. Bu anlamda popülizmin genel irade kavramının *ari halk* ve *yozlaşmış elitler* ikiliğine dayandığını ve popülist liderlerin kendilerini yozlaşmış seçkinlere karşı saf halkın iradesinin savunucusu ve uygulayıcısı olarak gördüklerini söylemek mümkündür.

Bülent Ecevit'in daha sonraları demokratik sol olarak adlandırmayı tercih ettiği ortanın solu hareketi çerçevesindeki siyasal söylemlerinde halkın genel iradesi kavramını ön plana çıkardığı görülmektedir. Ecevit, söylemlerinde halkın fikirlerinin, isteklerinin, beklentilerinin göz önünde bulundurulacağı bir siyasal anlayışa sahip olduğunu vurgulayarak halkın genel iradesinin temsilcisi ve uygulayıcısı olacağı yönünde popülist söylemler ortaya koymuştur.

Bülent Ecevit'in, devrimcilik ve reformculuk anlayışına dair söylemlerinde halkın genel iradesine vermiş olduğu önem açık bir şekilde görülmektedir. Ecevit (1974: 101);

“Fakat demokraside, devrimcilik, merkezden çevreye olduğu kadar ve gerektiğinde yine merkezden başlamakla beraber, çevreden merkeze doğru da işleyen bir hareket niteliği kazanmalıdır. Onun için yapılacak devrim ve reformlar halka benimsetilmelidir”.

sözlerinde zor ve baskıyla gerçekleşecek yeniliklerden ve dönüşümlerden ziyade halkın içinde olduğu bir sürecin izlenmesi gerektiği yönünde bir vurguyu ön plana çıkarmıştır. Ecevit'in bu sözleri CHP'nin tek parti döneminin halkçılığının izlemiş olduğu *halk için halka rağmen* reformculuk anlayışından uzaklaşıldığının da önemli bir örneğidir.

Ecevit'in ortanın solu anlayışının bir kolu olan devletçilik ilkesinde de halkın genel iradesini önceleyen bir bakış açısına sahip olduğu dikkat çekmektedir. Ecevit (1974: 49);

“Devleti yıkıp yağma ederek halk yönetilemezdi. Devletsiz toplum olmazdı. Hüner, demokratik bir iç disiplinin kuralları içinde, devlet yetkilerini ve sorumluluğunu, tedrici olarak ve mümkün olduğu kadar geniş ölçüde halka dağıtabilmektir; böylelikle bir halk devleti yönetimi kurabilmek; halkın benim devletim diyebileceği bir devlet imajı, kendinden sayarak ve gönlünden gelerek hizmet edeceği bir devlet kavramı yaratabilmektir”.

sözleri ile devlet yönetiminde aşamalı olarak halka yetki verilmesinin gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Ecevit bu sözlerinde halkın yönetimi anlayışında meşru yollardan uzaklaşılması gerektiği yönündeki vurguları ile aşırı solda yer alan parti ve ideolojilerle arasına net bir çizgi de çizmektedir. Bu bağlamda genel iradenin bir yansıması olarak karar alma ve uygulama aşamalarında halkın sürece demokratik yollardan dahil edilmesinin önemi ön plana çıkmaktadır.

Ecevit'in ekonomi alanında halk sektörü oluşturarak bir anlamda halkın genel iradesini ortaya koyabilmesi için gerekli maddi temelleri sağlamaya çalıştığı söylenebilir. Ecevit (2010: 244);

“Bizim demokratik sol anlayışımız ekonomik güçle siyasal gücün ayrılmazlığı noktasından hareket eder. Ekonomik güç devlete yoğunlaşmışsa, siyasal güç de devlette yoğunlaşır. Ekonomik güç özel sektörde yoğunlaşmışsa siyasal güç de özel sektörde yoğunlaşır. Biz elbette özel sektöre hak tanırız; devlete de ekonomiye ve topluma yön

verebilmesi için gerekli hakları ve yetkileri tanırız. Fakat hepsinin üzerinde halk olmalıdır, hepsi halkın gözetiminde ve denetiminde olmalıdır. Kısacası iktidarda halk olmalıdır. Bu da ancak halkın en büyük, en etkin ekonomik güç durumuna gelmesiyle gerçekleşebilir. Biz onu sağlamaya çalışıyoruz. Onun için halk sektörünü gerçekleştirmeye uğraşıyoruz”.

Sözleri ile halkın iradesinde bir devlet yönetimi yaratılabilmesi için ekonominin önemine vurgu yapmaktadır. Ecevit’e göre halk sektörü uygulaması ile toplumda ekonomik alanda en güçlü konuma gelen halk siyasal alanda da önemli bir güce ulaşarak genel iradesini yansıtmaya imkanına sahip olabilecektir. Ecevit (2010: 244)’in

“Siyasal gücün temeli ekonomik güçtür. Eğer halk ekonomik bakımdan yeteri kadar güçlü değilse, eğer halk üretim ilişkilerine kendi istediği yönü verebilecek olanaklara ve güç düzeyine kavuşmamışsa, o zaman halkın siyasetteki güçleri kağıt üzerinde kalır. Anayasanın ve yasaların sayfaları üzerinde kalır”.

sözleri de bu anlamda destekleyici bir niteliğe sahiptir. Bu bağlamda Ecevit’in halkın genel iradesine yalnızca söylemlerinde değinmekten öte aktif bir sürece dönüştürme çabası içerisinde olduğu dikkat çekmektedir.

Ecevit’in sosyal adalet ve gelir eşitsizliği üzerinden bir genel irade anlayışına sahip olduğu görülmektedir. Ecevit (2010: 246);

“Bana zaman zaman sorarlar, ‘Neymiş bu halk iktidarı?’ diye. ‘Milli irade yetmiyor mu?’ derler... Milli irade elbette demokrasinin ayrılmaz, vazgeçilmez bir unsurudur. Fakat gerçek demokrasi için yeterli değildir. Sadece milli irade, halk iktidarını gerçekleştirmeye yeterli değildir. Eğer köylü yoksul kalırsa, çocuğunu okutamazsa, yöneticiler bir ölçünün ötesinde köy çocukları arasından yetişemez. Devletin yönetimine köylü ağırlığını koyamaz. O zaman da halk iktidarda sayılamaz”.

sözleri ile tam bir halk iktidarının sağlanabilmesi ve halkın genel iradesinin kesintisiz bir şekilde yönetimde temsil edilebilmesi için yine ekonomik sorunların aşılması gerektiğinin altını çizmektedir. Bu anlamda toplumun yalnızca belli bir bölümünün istekleri ve beklentileri doğrultusunda karar alınması ve bu kişilerin yönetimde söz hakkına sahip olması Ecevit’e göre genel iradenin temsil edildiği anlamına gelmemektedir. Gerçek anlamda genel irade yalnızca gelir adaletinin sağlanması ve sınıflar arası eşitsizliklerin aşılması yoluyla gerçekleşebilir.

Sonuç olarak Bülent Ecevit’in, halkın genel iradesinin yalnızca savunucusu olduğunu iddia etmekle yetinen bir siyasal aktör olmaktan öte genel iradenin uygulamaya konulabilmesi adına tüm maddi temelleri inşa etmeye çalışan bir lider olduğu söylenebilir. Ecevit’in genel irade kavramına yönelik söylemlerinde *halk iktidarı* ve *halkın devleti* vurguları ön plana çıkmaktadır. Halk iktidarının tesis edilebilmesi ve halkın devleti imajına kavuşulabilmesi için Ecevit gelir adaletinin sağlanmasının ve ekonomik eşitsizliklerin giderilerek halkın siyasal

alanda güçlenmesi gerektiğinin altını çizmektedir. Bu anlamda Ecevit'in toplumun belirli bir kesiminin çıkarlarının ve isteklerinin ön planda olduğu bir seçkinci siyasal temsil anlayışının aksine saf, bozulmamış, halkı temsil ettiği ve onların genel iradesinin uygulayıcısı olduğu bir popülist lider görünümüne ulaştığını söylemek mümkündür.

Bülent Ecevit ve Sağ Popülist Kodlar

Bülent Ecevit, Türkiye'de solun iktidar olma stratejisi açısından sağ popülist kodları etkili biçimde kullanması ile ön plana çıkmış bir Türk siyasetçisidir. Dolayısıyla Ecevit'in siyasal söylemlerinde sağ popülizmin temel kodları arasında yer alan din, tarih ve milliyetçilik vurgularına yer verdiği görülmektedir. Çolak (2016: 21), "*Türkiye'de çok partili düzene geçiş[in], ... sağ-muhafazakar kesimlerin dünyasındaki simgesel anlamların politik arenaya hakim olmasıyla neticelendiğini*" belirterek, Türk siyasal hayatının iki karşıt kutup içinde yani bir yandan CHP, diğer yandan DP-AP çizgisindeki partiler arasındaki mücadeleyle şekillendiğini ifade eder. Türk siyasal hayatında DP-AP çizgisindeki partilerin iktidarı sürekli ellerinde tutmaları, Ecevit'i 1960'larda yeni arayışlara yöneltmiş, Ecevit "sağcı partilerin tabanına" seslenme ihtiyacı duymuş, bu noktada bilhassa dindar kesimlerle yakınlaşma politikası izlemiştir. Geleneksel Oylar stratejisi, "inançlara saygılı laiklik" anlayışını ön plana çıkarmış, sol ideoloji ile dindar kesimler arasındaki mesafeyi azaltmak için din konusunda olumlu açıklamalarda bulunmuştur. Çolak'ın yerinde ifadesiyle Ecevit, Türk sağının hegemonyasına karşı 'Demokratik Sol' bir hegemonya inşa etmeye" çalışmıştır (Çolak 2016: 23)

Din, Tarih, Milliyetçilik

Türk siyasal tarihi incelendiğinde *sağ, muhafazakâr, milliyetçi* blokta yer alan partilerin gerek siyasal söylemlerinde gerek kamusal alanda sergilemiş oldukları tutum ve davranışlarında dini vurguların ön planda olduğu görülmektedir. Bu partilerin siyasetin *Kemalist, Laik, Sol* kanadında yer alan partileri ise "dinsizlik" le suçlamaya dönük bir siyasal söylem benimsediği dikkat çekmektedir. Bülent Ecevit izlemiş olduğu Ortanın Solu düşüncesiyle *Kemalist, Laik, Sol* kanada yönelik var olan bu imajın yıkılmasında önemli bir rol oynamıştır. Ecevit, "Türk sağının politik hegemonyasına karşı sol görünümlü popülist bir halk hareketi oluşturma" amacıyla adım atmış, bu doğrultuda "mütedeyyin kitlelerle sağ partiler arasında oluşan güçlü bağları kırmak ve CHP'yle bu kitlelerin bağ kurabilmelerini sağlamak" için "inançlara saygılı laiklik" anlayışını benimsemiştir. Ecevit sol ile dindarlık arasındaki bağı arttırmayı amaçlamış, "geleneksel oylar" stratejisi doğrultusunda solun dinden uzak imajını kırmaya çalışmıştır. Daha

temelde Ecevit Tür sağ siyasal kültürünün “laik-dindar” antagonizmasına dayalı hegemonyasını kırmak, temel antagonizmayı “egemen-halk” veya “ezen-ezilen” karşıtlığına çevirmeyi amaçlamıştır.

Ecevit özellikle siyasal söylemlerinde din karşıtı olmaktan ziyade hurafelerden ve bağnazlıktan arındırılmış saf dinin gerekliliğini ve önemini belirtmiştir. Bu anlamda Ecevit’in şu sözleri onun din anlayışını ortaya koymaktadır.

“Vicdan özgürlüğü, insana düşüncesini ve kişiliğini geliştirmenin ve demokrasinin kesin bir şartı olduğu kadar; insanlardaki doğal din duygusunun serbestçe gelişebilmesinin de ve dinin tutucu bir etken olmaktan çıkıp –Müslümanlığın doğuşundaki gibi- hamleci, topluma canlılık ve dinamik bir güç haline gelmesinin de kesin şartıdır” (1975:121).

Bu anlamda Ecevit’in dini, toplumsal alandan uzaklaştırmaktan ziyade toplumsal gelişmenin itici bir gücü olarak gördüğü dikkat çekmektedir. Ecevit dinin toplum için taşıdığı önemin farkındadır ve bunu çok belirgin biçimde vurgular. CHP’nin Kemalist-Modernist gelenek içindeki konumu ve partinin laiklik konusundaki tutumunun “din” konusuna değinmeyi ikincil kıldığı bir ortamda Ecevit, dinin sosyal bir kurum olarak önemini ortaya koymakta, sadece sosyal boyutu değil dinin “inançsal” yönünü de vurgulama ihtiyacı duymaktadır. Ecevit’in dinin insanların Tanrıya yakınlaşmalarına dair vurgusu CHP içinde önemli bir dönüşümü de ifade etmektedir:

“Din, ... topluma canlılık katıcı ve insanların düşünce ve idraklerini geliştirerek Tanrıya yakınlaşmalarını kolaylaştırıcı bir etken haline gelmelidir” (Ecevit 1975:122).

Türk toplumundaki dini hassasiyetin bilinci ve farkındalığı ile Ecevit Türk toplumunun belli kesimler tarafından gerici olarak tanımlanmasına da karşı çıkmaktadır. Bu bağlamda Ecevit’in “*Türk Halkı İlericidir*” başlıklı yazısında yer alan şu sözleri dikkat çekicidir.

“Halkı tanımayan bazı devrimciler, Türk halkının yobaz, gerici olduğunu sanırlar”...“Türk halkının dinine ve törelerine bağlılığını gericilikle, yobazlıkla karıştırmamak gerekir.. Türk halkının kafası, gönlü, yeniliklere açıktır. Türk halkı ilericidir” (Ecevit 1971: 7).

“Bir halk, dinine, törelerine bağlı olabilir; fakat eğer toplumu hızla kalkındırarak, topluma daha çok sosyal adalet getirecek, huzur getirecek düşüncelere kafası açıksa, o halk ilerici bir halk demektir. Beş vakit namaz kılsa da ilericidir, oruç tutsa da ilericidir” (Ecevit 1971: 8).

Ecevit bu sözleri ile Türk halkının inancının ve dini görevlerini yerine getirmelerinin gericilikle ilişkilendirilemeyeceğini ortaya koyarak dini, toplumun ilerlemesinin ve gelişmesinin önünde engel olarak görmediğini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Toplumsal alanda bireylerin sahip olduğu din anlayışı ve halkın dini görevlerini yerine getirmesiyle ilgili

bir sorununun olmadığına altını çizen Ecevit, asıl tepkisinin dinin belli bir kesim tarafından kendi çıkarlarına alet edilmesine yönelik olduğunu belirtmiştir. Bu anlamda Ecevit;

“Dindar olanlar değil, dini de çıkarlarına alet ederek, kalkınmayı ve sosyal adaleti engelleyenlerdir gerici olanlar. Yüksek öğrenimi paralı yaparak, yoksul halkın çocuklarını yüksek öğrenimden mahrum bırakmağa kalkışanlar gericidir... Türk köylüsünün hala tefeciye muhtaç bırakanlardır gerici olanlar ... Türkiye'nin çağdışı sosyal ve ekonomik düzenini, bir avuç insanın çıkarı uğrunda sürdürmek ... Türkiye'yi geri bırakmak için uğraşanlardır gerici olanlar” (Ecevit 1971: 8).

sözleri ile din ile gericilik arasında kurulan ilişkinin yanlışlığına dikkat çekmekle birlikte bir toplumu geriye götüren ve o toplumun gelişmesinin önünde engel teşkil eden asıl sebebin dinden ziyade sosyal, siyasal ve ekonomik alanda var olan eşitsizliklerin olduğunu vurgulamıştır.

Dini toplumsal hayattan uzaklaştırmaktan öte dini ilerlemenin ve gelişmenin önemli bir unsuru olarak gören Ecevit, gerçekleştirmek istediği devrimlerde de dini inançlara saygılı olunacağı yönünde bir söylem benimsemiştir. Ecevit; aşağıda yer alan açıklamasıyla inançlara saygılı laiklik anlayışına sahip olduğunu ve Tek Parti dönemi modernleşme çabalarında geçerli *halk için halka rağmen* anlayışından uzaklaştığını göstermiştir.

“CHP, uyanık ve ilerici halkımızdan aldığı güçle ve halkın inançlarına saygılı kalarak, Türk toplumunu, Türkiye'yi ileri götürecektir; halkın desteğiyle halk yararına devrimci atılımlar gerçekleştirecektir” (Ecevit 1971:8).

Ecevit, *“inançlara saygılı laiklik”* söylemi ile Kemalizm'in din konusundaki bakış açısını dönüştürmeye çalışmış, bu konuda önemli adımlar atmıştır. Özellikle ortanın solu çalışması Ecevit'in din gelenek ve tarih konusunda sağ popülizme yaklaştığı çalışmalardan biri olmuştur.

Temel metinlerde dinin birey ve toplum hayatındaki önemini vurgulayan Ecevit, seçim çalışmalarında miting alanlarında yüksek sesle dini görüşleri ifade etmiştir. Örneğin 'toprak işleyenin su kullananındır' sloganından dolayı kendisini komünistlikle suçlayan Adalet Partililere İslam dini üzerinden şöyle cevap verir;

“İslam dini toprak işleyenindir der. Bu toprağı insana Allah vermiştir. Bu toprağın üzerinde kulların yaptığı adaletsizliğe kanun diye boyun eğemeyiz. Toprak Allah'ın. Allah'ın toprağını onu işleyen kullarına vereceğiz” (Arcayürek 2006: 40; Hocaoglu 2018: 47).

Ecevit, din adamlarını adaletsizliklere tepki göstermeye davet ederek *“gerçek din adamları önce faizciliğin karşısına çıkmalıdır”* demiştir. Ecevit'in demokratik sol söylemi inançlara saygılı laiklik adıyla İslami çerçevede belirli bir noktaya getirdikten sonra popülist

söylemleri siyasal arenada da ortaya koymuştur. Örneğin Ankara'daki miting esnasında “*Ezan okunuyor arkadaşlar. Ezan sesini dinleyelim*” diyerek konuşmaya araya vermiştir. Bu dönemde CHP'nin 1969 seçim bildirgesinde ilk kez dini konulara yer verilmiştir. Yine CHP MSP koalisyonu döneminde TRT'de ilk kez canlı mevlit yayını olmuştur. Bu bağlamda Ecevit, katı laiklik çizgisinden uzaklaşarak sol ile dindarlık arasında bir bağ inşa etmeye çalışmış ve özellikle toplumun Kemalizm'e yönelik bakış açısında önemli bir değişimin gerçekleşmesini sağlamıştır.

Ecevit sadece “din” ile barışık bir siyasal anlayış ortaya koymamış, aynı zamanda “yerli bir sol” anlayışı da temellendirmiştir. Ecevit, Orta'nın Solunda direnmenin “*Türk halkının geleneklerine, tabiatına ... uygun*” bir anlayışın yerleşmesine katkı yapacağını düşünmektedir. Ecevit bunu şu şekilde ortaya koyar: “*Ortanın Solunda direnmekle, Türk halkının geleneklerine, tabiatına, ihtiyaçlarına en uygun bir insanlık anlayışı ve toplum ülküsünü ... halka benimsetebilir*” (1975:101).

Ecevit kendi toplumsal koşullarımız, kendi tarihimiz çerçevesinde bir sol anlayışın önemini çalışmalarında, konuşmalarında sıklıkla dile getirmektedir: “*Kendi sol anlayışımız, kendimiz, Türkiye'nin toplumsal koşullarına göre oluşturmakta olduğumuz içindir ki, bizim sol doğrultumuzu tanımlayacak yeni bir terim oluşturduk: demokratik sol*” (Ecevit 1975:125-126). Ecevit'in bilhassa “*Türk halkının kafasında oluşmaya başlayan yeni devlet kavramını kitaplardan değil, halktan öğrendim*” görüşü, halka dayalı, “hayat” a dayalı bir sol anlayışın tanımlanmaya çalışıldığı biçiminde yorumlanabilir.

Ecevit bu çerçevede din, tarih ve kimlik konusunda halka, geleneklere, tarihe önem veren bir yaklaşım içinde olmuş, CHP imgesini din/laiklik, ilerencilik/gericilik gibi antagonizmalardan kurtarmaya çalışmış, temel çelişkiyi “emek-sermaye”, “ezen-ezilen” kavramlarına indirgemeye çalışmıştır.

Ecevit “çok belli bir şey ki bizim oy artışımız büyük ölçüde sağcı partilerin tabanındandır” diyerek geleneksel oylar stratejisinin kısmi başarısının altını çizmiştir.

Bülent Ecevit'in Kıbrıs sorununa dair görüşleri ve duruma içkin tutum ve davranışları, milliyetçilik anlayışını ortaya koyan en önemli örneklerden biridir. 14 Ekim 1973 yılında gerçekleşen seçimler sonucunda kurulan MSP, CHP koalisyon hükümetinde başbakanlık görevini üstlenen Ecevit, Kıbrıs Barış Harekatı'nın gerçekleşmesinde önemli bir rol oynamıştır. Ecevit Kıbrıs sorununu milli bir mesele olarak görmüş ve bu sorunun çözümü için siyaset üstü bir tavır takınarak bu doğrultuda kararlı adımlar atmıştır. 20 Temmuz 1974'te gerçekleşen

Kıbrıs Barış Harekatı'nın zaferle sonuçlanmasının ardından yapmış olduğu konuşmasında ise Ecevit;

“Biz Demireller'den, Türkeşler'den milliyetçilik dersi almayız. Sevgili kardeşlerim! Biz milliyetçiliği sokak duvarlarına değil, Kıbrıs'ın topraklarına, Ege'nin deniz yataklarına yazmışız. Biz milliyetçiliği Batı Anadolu'nun haşhaş tarlasına yazmışız” (URL-1)

sözleri ile milliyetçi yönünü net bir şekilde ortaya koymuştur.

SONUÇ

Popülizmin tarihsel gelişimi incelendiğinde görülmektedir ki popülizm, farklı siyasal ideolojilere eklenmeyi başarabilmiş ve bu bağlamda farklı temel iz düşümlere sahip olmuştur. Her ne kadar popülizm hem sol hem sağ ideoloji ile ilişkili olsa da sağ ideoloji ile daha yakın bağlar kurmayı başarmıştır. Bu durum Türk siyasal tarihi açısından da benzerlik göstermektedir. Ancak Bülent Ecevit 1960 ve 1980'li yıllar arasında izlemiş olduğu Ortanın Solu hareketi ile bu tabloda bir kırılmanın yaşanmasını sağlamıştır. Ecevit, bu siyasal çizgi ile Türk siyasal tarihinde sol popülizmin en önemli aktörü olmuş ve sol siyasetin dönüşümünde kilit bir rol üstlenmiştir.

Ecevit Türk toplumunda halk ile kimi kastettiğini çok net bir şekilde ifade etmiştir. Ecevit'e göre halk üreten, emeğin artı değerinden pay almayan, ezilen, sömürülen işçi, memur, esnaf ve zanaatkarlardan oluşmaktadır. Halktan olmayan, seçkinler kesimi ise emeğin artı değerinden pay alan, üretken olmayan, tefecilerden, büyük toprak sahiplerinden, kendilerini ayrıcalıklı gören kişilerden oluşmaktadır. Bu anlamda Ecevit'in halk tanımlamasında en dikkat çeken nokta, üretenler ve üretmeyenler üzerinden bir ayrıma giderek ezenler ve ezilenler çizgisinde bir halk inşa etmiş olmasıdır. Ecevit, özellikle anti elitist söylemleri ile CHP'nin Tek Parti döneminden miras kalan devletçi, seçkinci, bürokratik parti imajını aşarak CHP'yi halkın partisi imajına ulaştırmayı amaçlamıştır. Ecevit'in genel irade kavramında ise *halk iktidarı* ve *halkın devleti* vurguları ön plana çıkmaktadır. Devlet yetkilerinin mümkün olduğu ölçüde halka dağıtılması gerektiğine inanan Ecevit'e göre bu yalnızca halkın gelir seviyesinde yaşayacağı artış ve ekonomik refah ile mümkündür. Bu anlamda Ecevit'in özellikle halk sektörü uygulamasını çok önemseydiği dikkat çekmektedir.

Bülent Ecevit “bütün popülist hareketlerin kopuş noktası” olan anti-statükoculuk (Çolak, 2016:20) bağlamında yukarıda da değindiğimiz gibi, ‘altyapı devrimlerini gerçekleştirmek’, ‘düzeni değiştirmek’, ‘halkın gerçek iktidarını kurmak gibi söylemleriyle, “toprak işleyen su kullananın”, “işçi, köylü, halk iktidarını kuracağız” gibi retoriklerle

1960'larda değişim ve umut yaratmış, 'Karaoğlan' ideal tiplmesiyle toplumda bir seçenek yaratmıştır.

Ecevit popülist siyasetin en önemli kavramsallarından biri olan antagonizma konusunda tarihsel bir değişimi hedeflemiş, bunda da belirli ölçüde başarılı olmuştur. Çok partili siyasal hayata geçişle birlikte Türk siyaseti bir yandan CHP diğer yandan DP, AP çizgisindeki laik/dindar, modern gelenekçi gibi temel antagonizmaya dayanmaktaydı. Ecevit, bu antagonizmanın Türkiye'de CHP'nin toplumla kurduğu bağı azalttığını görmüş ve yeni bir antagonizmayı sınıfsal kategoriler ve toplumsal çelişkiler temelinde kurmaya çalışmıştır. Ecevit, toplumsal sorunları laik/dindar çelişkisi yerine ezen-ezilen, sömüren-sömürülen dikotomisine dayandırmaya çalışmıştır. Sosyal adalet ve eşitlik taleplerinin toplumda geniş karşılık bulması için Ecevit, CHP'nin laiklik anlayışını revize etmiş din ve geleneği toplumsal sistemin önemli ve gerekli bir bileşenine dönüştürmüştür. Ecevit sonuç olarak ezen-ezilen ayrımı çerçevesinde halkı yeniden tanımlamaya çalışmış ve bu çerçevede yeni bir siyasal kültür oluşturmaya çalışmıştır (Çolak 2016: 20-21).

Bülent Ecevit, sol popülizmin temel bileşenleri olan eşitlik, adalet ve özgürlük vurgusunu ekonomik, sosyal ve siyasal politikalarında ön planda tutmuştur. Ecevit, ortanın solu hareketi ile görünürlük kazanan sol popülizmi ile hak ve adalet temelli toplumcu talepleri "düzeni değiştirmek", "halkın gerçek iktidarını kurmak" gibi söylemlerle toplumsal alanda kabul ettirmek istemiştir.

Bülent Ecevit sağ popülizmin din, tarih, milliyetçilik kodlarını da etkin ve etkili bir şekilde kullanmış ve bu sayede CHP'ye uzak olan sağ, muhafazakâr, milliyetçi seçmen tabanına da ulaşmayı başarmıştır. Ecevit'in özellikle "inançlara saygılı laiklik" vurgusu, Kemalizm'in dine yönelik bakış açısını değiştirerek bu seçmen tabanının ilgi ve sempatisini kazanmasında önemli bir rol oynamıştır. Ecevit'in temelde din söylemi tarih ve gelenekle barışma çabaları, Anadolu vurgusu, sol popülizm ile sağ popülizmin birlikte dile getirildiği ilk örnek olma özelliği taşımaktadır. Bu açıdan Ecevit, Türkiye'de din, gelenek ve milliyetçilik kavramlarını sol söylemlerini topluma kolayca aktarmak ve benimsenmesini sağlamak amacıyla önemseyen ve bu konuda kararlı bir şekilde görüşlerini dile getiren bir siyasetçi olmuştur.

EXTENDED ABSTRACT

Populism, which frequently appears in contemporary literature, is a political phenomenon that has developed throughout history. This indicates that populism can be associated with different times, countries, political leaders, and ideologies. Such temporal and spatial variations make it

impossible to provide a single, clear definition of populism. Thus, when examining the relevant literature, it becomes evident that populism is explained through various definitions and approaches. One can also argue that the conceptual ambiguity inherent in populism persists today.

In a historical context, the first populist movements were the *Narodniki* movement, initiated by intellectuals in 19th-century Russia, and the *People's Party Movement* in the United States (U.S.) during the same century, whose members adopted the term "populists" from the word "people." In the 20th century, two of the most significant populist leaders were Getulio Vargas and Juan Domingo Perón in Latin America. During the 1980s, populism became increasingly linked with both right- and left-wing ideologies, developing distinct frameworks. Left-wing populism emphasized the principles of equality, justice, and freedom, while right-wing populism built symbolic connections around religion, history, and nationalism.

Although there are many approaches to explaining populism in the literature, four stand out: the "ideological approach" developed by Cas Mudde and Cristóbal Rovira Kaltwasser, the "political strategy approach" by Kurt Weyland, the "discourse-based approach" by Ernesto Laclau, and the "cultural-relational approach" led by Pierre Ostiguy.

This study focuses on the ideology-based approach by Mudde and Kaltwasser, as it is believed to offer a more comprehensive and holistic perspective. According to Mudde and Kaltwasser (2019: 16), populism is a thin-centered ideology that considers society to be ultimately divided into two homogeneous and antagonistic camps: the 'pure people' versus the 'corrupt elite,' and which argues that politics should be an expression of the *volonté Générale* (general will) of the people.

The aim of this study is to explore the populism that emerged within Bülent Ecevit's *Ortanın Solu* (Left of Center) movement, revealing both its Kemalist, secular, and left-wing aspects, as well as its right-wing, conservative, and nationalist elements. To achieve this, the study first outlines the framework of Ecevit's populism based on the parameters of "the people," "the elite," and "the general will." It then examines left-wing populism through the components of equality, justice, and freedom, and right-wing populism through the principles of religion, history, and nationalism. For this purpose, Ecevit's speeches from the 1960s and 1980s are analyzed using the method of critical discourse analysis.

When examining Ecevit's political discourse through the people-elite dichotomy that lies at the heart of his populism, it becomes evident that he draws a clear distinction between

the two groups. Ecevit frames this dichotomy along the lines of producers versus non-producers and oppressors versus the oppressed. In this context, he defines workers, civil servants, artisans, craftsmen, and peasants as “the people,” while positioning moneylenders, large landowners, and those who consider themselves privileged in society as “the elite.”

In his political discourse, Ecevit emphasized the need to overcome the elitist, bureaucratic, and statist image inherited by the Republican People's Party (CHP) from its historical roots. He advocated for the transformation of CHP into a party that reaches out to and engages with the people, presenting his populist stance with a self-critical tone. Ecevit stressed that CHP's effort to become a people-oriented party should not remain merely theoretical. His practical initiatives in this direction included projects such as *Halk Gönüllüleri* (People's Volunteers), the *Köy-Kent Projesi* (Village-Town Project), and the *Halk Sektörü* (People's Sector), which aimed to bring this vision to life.

When analyzed through the lens of the general will parameter, Ecevit's political discourse emphasizes the principles of people's power and the people's state. This marks a departure from the CHP's earlier motto during the single-party era, which followed the principle of "for the people, despite the people." Ecevit argued that citizens should have the right to participate not only during elections but also in making important decisions for the country. Moreover, he emphasized that for the people to have a meaningful voice in governance and for the general will to influence state administration, the public must be empowered economically. In summary, Ecevit frequently emphasized the key elements of left-wing populism, such as rights, equality, justice, and freedom. His efforts aimed to promote these justice- and rights-based societal demands within the public sphere. However, Ecevit also effectively utilized the themes of religion, history, and nationalism, which are characteristic of right-wing populism.

Aware of the public's sensitivities regarding religion, Ecevit adopted the discourse of “secularism respectful of beliefs” to transform Kemalism's traditional stance on religion. By integrating these right-wing populist elements into his leftist political approach, Ecevit succeeded in appealing to voter bases traditionally distant from the CHP, including those aligned with right-wing parties.

KAYNAKÇA

- Ağtaş, Ö. (2014). Ortanın Solu: İsmet İnönü'den Bülent Ecevit'e, T. Bora ve M. Gültekingil (Ed.), *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Sol* içinde (194-221), İstanbul: İletişim.
- Alper, E. (2014). Bülent Ecevit, T. Bora ve M. Gültekingil (Ed.), *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Sol* içinde (202-213), İstanbul: İletişim.
- Arcayürek, C. (2006). *Bir Özgürlük Tutkunu Bülent Ecevit*, İstanbul: Detay Yayınları.
- Atay, E. (2019). Brexit Örneğinde Avrupa'da Yükselen Aşırı Sağın Popülist Söylemleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Bolu Abant İzzet Baysak Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baykan, T. S. (2019). Türkiye'de İdeolojik ve Programatik Olmayan Parti-Seçmen Bağları Üzerine Kavramsal Bir Tartışma: Popülizm, Personalizm, Patronaj, *Toplum ve Bilim Dergisi*, (147), 10-46.
- Bora, T. (2016). Türk Sağ: Siyasal Düşünce Tarihi Açısından Bir Çerçeve Denemesi, İ. Ö. Kerestecioğlu ve G. G. Öztan (Der.), *Türk Sağ: Mitler, Fetişler, Düşman İmgeleri* içinde (9-28), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Büyükkantarcıoğlu, N. (2006). *Toplumsal Gerçeklik ve Dil*, İstanbul: Multilingual.
- Doyuran, L. (2018). Medyatik Bir Çalışma Alanı Olarak Eleştirel Söylem Çözümlemesi (Televizyon Dizileri Örneğinde), *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 301-323.
- Ecevit, B. (1971). *Ecevit Diyor Ki*, Ankara: CHP Yayınları.
- Ecevit, B. (1974). *Ortanın Solu*, İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Ecevit, B. (1975.) *Demokratik Solda Temel Kavramlar ve Sorunlar*, Ankara: Türk Matbaacılık Sanayii.
- Ecevit, B. (1975). *Ortanın Solu*, İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Ecevit, B. (2009a). *Ortanın Solu*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Ecevit, B. (2009b). *Bu Düzen Değişmelidir*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ecevit, B. (2009c). *Atatürk ve Devrimcilik*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ecevit, B. (2010). *Demokratik Sol*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ercan, G. S., Danış, P. (2019). Söylem, Söylem Çözümlemesi ve Eleştirel Söylem Çözümlemesi: Tanımları ve Kapsamları, *DEÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 6(2), 527-552.
- Erdoğan, N. (1998). Türk Solunda Popülizm: Ecevit ve Dev-Yol, *Toplum ve Bilim*, 78, 22-37.
- Erdoğan, N. (2014). Demokratik Soldan Devrimci Yol'a 1970'lerde Sol Popülizm Üzerine Notlar, T. Bora ve M. Gültekingil (Ed.), *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce* içinde (262-274), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Görücü, Ç. (2020). CHP: Değişim, Umut, Hayal Kırıklığı, M. K. Kaynar (Haz.), *Türkiye'nin 1970'li Yılları* içinde (339-365), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Güngör, B. (2020). Söylem Yaklaşımı Üzerine Bir Kavram Çalışması ve Eleştirel Söylem Analizi, *Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 1-11.
- Hocaoğlu, K. (2018). 1973 Seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi-Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü.

- İnceoğlu, Y., Çomak, N. A. (2016). *Metin Nedir? Metin Çözümlemeleri*, Y. G. İnceoğlu ve N. A. Çomak (Ed.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kahraman, H. B. (2010). *Türk Siyasetinin Yapısal Analizi* Cilt 1, İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Laclau, E. (2007). *Popülist Akıl Üzerine*, N. B. Çelik (Çev.), Ankara: Epos Yayınları.
- Laclau, E. (2015). *Marksist Teoride İdeoloji ve Politika*, F. Gültekin (Çev.), İstanbul: Doruk Yayınları.
- Mouffe, C. (2019). *Sol Popülizm*, A. Yanık (Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mudde, C., Kaltwasser, C. R. (2019). *Popülizm Kısa Bir Giriş*, S. E. Türközü (Çev.), Ankara: Nika Yayınevi.
- Müller, J. W. (2019). *Popülizm Nedir?*, O. Yıldız (Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Odabaşı, L., Hocaoglu, K. (2020). Umudumuz Bülent Ecevit, M. K. Kaynar (Haz.), *Türkiye'nin 1970'li Yılları* içinde (367-372), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ozan, E. D. (2015). 1971-1980 İki darbe Arasında Kriz Sarmalı, G. Atılğan ve C. Saraçoğlu (Haz.), *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Siyasal Hayat* içinde (663-745), İstanbul: Yordam Kitap.
- Özdemir, C. O. (2020). Yetmişli Yıllarda Halkçı ve Halktan Siyaset, M. K. Kaynar (Haz.), *Türkiye'nin 1970'li Yılları* içinde (329-338), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özdemir, H. (1989). Siyasal Tarih 1960-1980, S. Akşin (Ed.), *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980* içinde (191-254), İstanbul: Cem Yayınevi.
- Rosanvallon, P. (2020). *Popülizm Yüzyılı*, S. B. Çağlan (Çev.), İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları.
- Rousseau, J. J. (2012). *Toplum Sözleşmesi*, V. Günyol (Çev.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Sözen, Y. (2017). Demokrasi, Otoriterlik ve Popülizmin Yükselişi. Boğaziçi Üniversitesi-TÜSİAD Dış Politika Forumu Araştırma Raporu. DPF 2017-RR 01
- Tarancı, V. İ. Y. (2023). Donald Trump and Discriminatory Rhetoric: A Critical Discourse Analysis From The Perspective of Populism, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Toprak, Zafer (2013). *Türkiye'de Popülizm 1908-1923*, İstanbul: Doğan Kitap.
- Turhan, M. (2000). *Siyasal Elitler*, Ankara: Gündoğan Yayınları.
- URL-1: <https://www.youtube.com/watch?v=N-XI7R36daQ>

Makale Bilgisi/Article Information

<i>Etik Beyan:</i>	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan edilir.	<i>Ethical Statement:</i>	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
<i>Çıkar Çatışması:</i>	Çalışmada kişiler veya kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.	<i>Conflict of Interest:</i>	The authors declare that declare no conflict of interest.
<i>Yazar Katkı Beyanı:</i>	Birinci yazarın makaleye katkısı %50, ikinci yazarın makaleye katkısı %50'dir.	<i>Author Contribution Declaration:</i>	The contribution of the first author to the article is 50% and the contribution of the second author to the article is 50%.
<i>Mali Destek:</i>	Çalışma için herhangi bir kurum veya projeden mali destek alınmamıştır.	<i>Financial Support:</i>	The study received no financial support from any institution or project.